

.....M.....
137.440

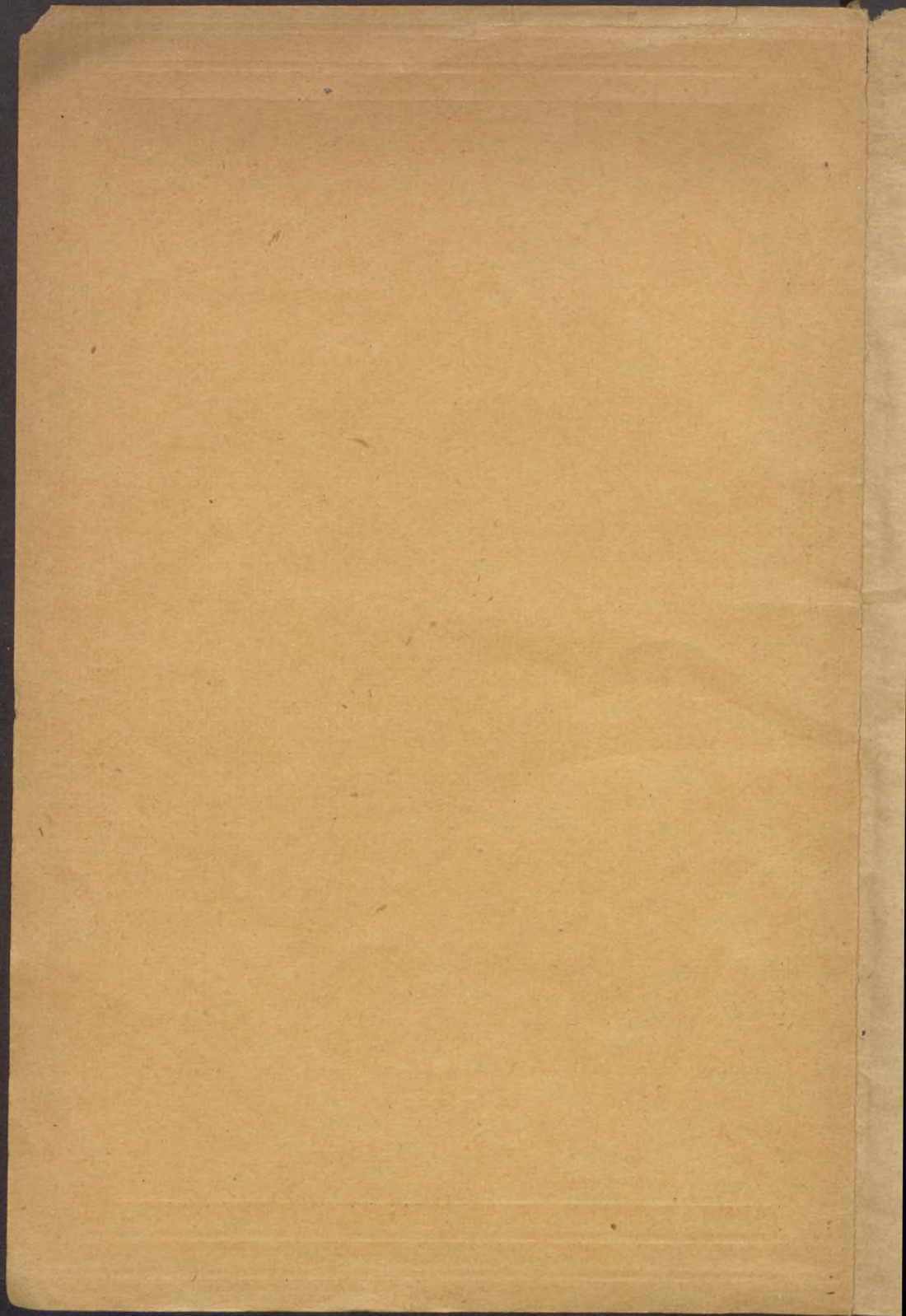
OSZK

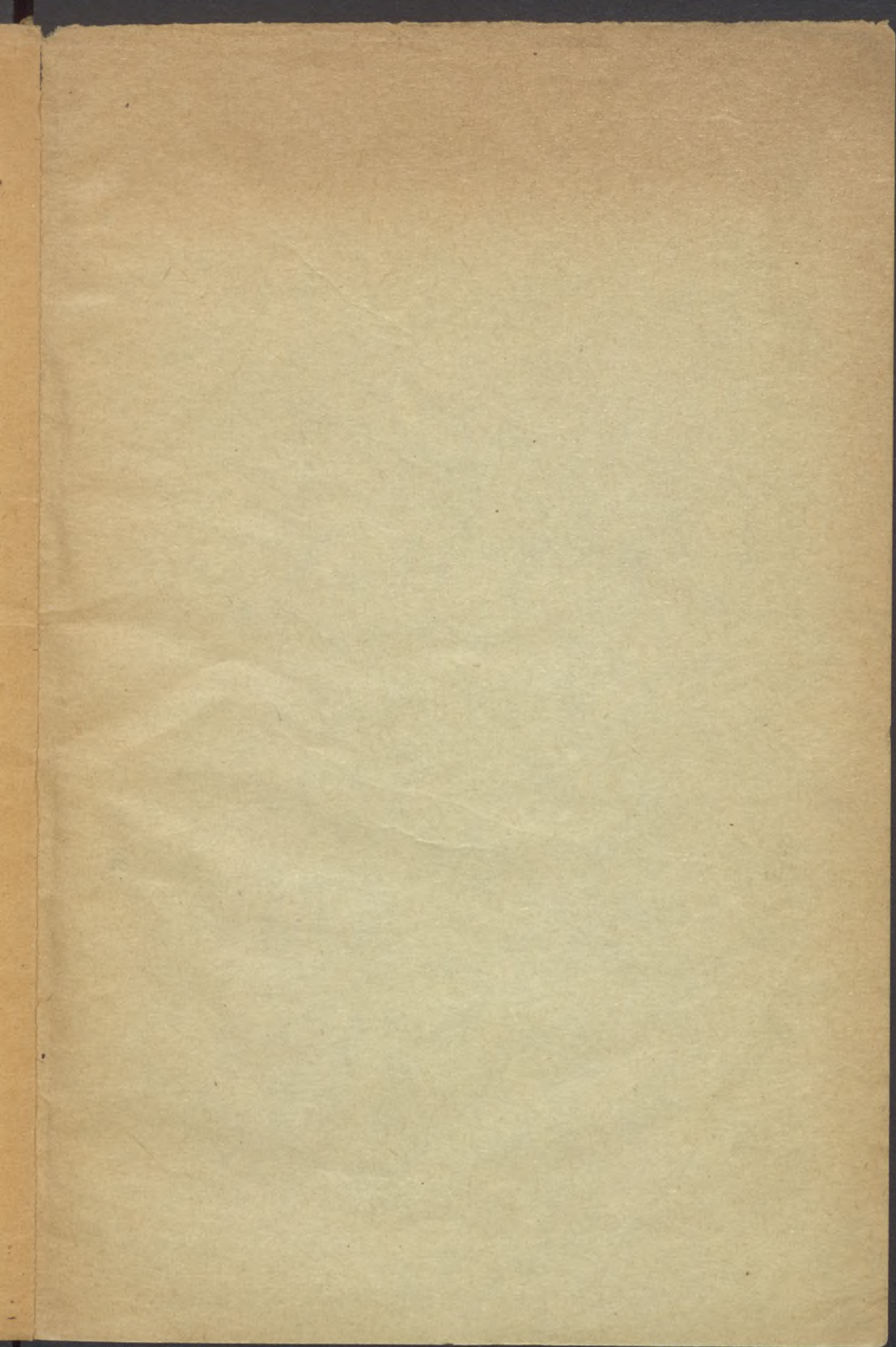
.....

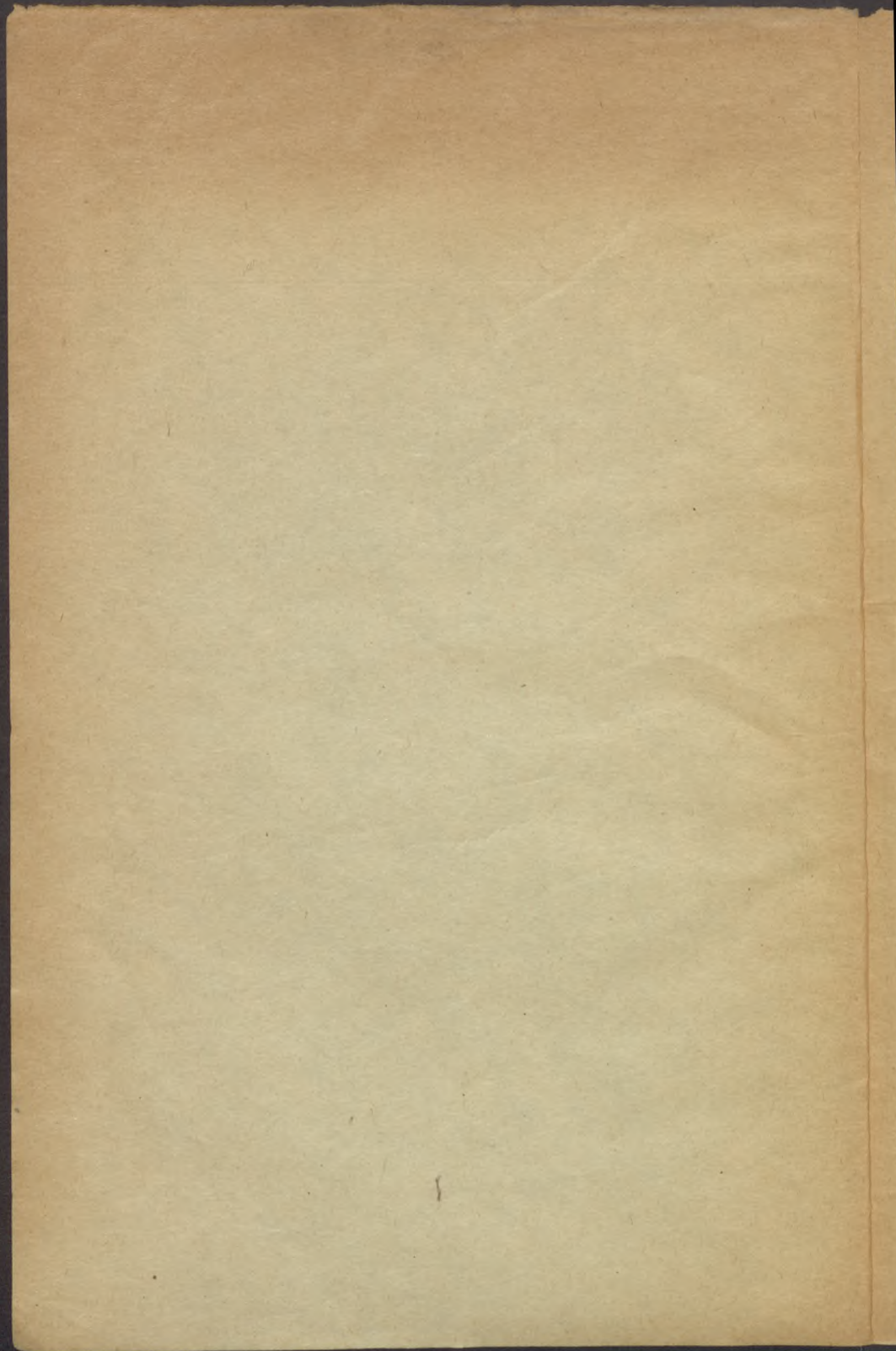
57

Mittelman!

CLUJ
1925

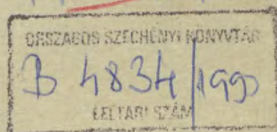
S Z É K E L Y B É L A

MITTELMANN
ÁRTATLAN!

CLUJ / FRATERNITAS-NYOMDA / 1925

M 137.440

Immár három év előtt, december 17-én történt.

Marosvásárhely közelében, a Backamadaras községbe vezető megyei uton meggyilkolták Kohn Dávid küküllő-széplaki terménykereskedőt.

Pár nap mulva letartóztatták Mittelmann József, akkor alig tizenkilenc éves vajai fiatal kereskedőt, ki Kohn Dáviddal volt a végzetes uton, de megmenekült.

A tett színhelyén megtalálták Mittelmann bárdját.

Koronka községben Kis Antal portáján, hova Mittelmant a gyilkosság után bevitték, egy istállóban megtalálták Kohn Dávid pénzét is.

Mittelmann József mindent tagad. Megkinozza a csendőrmester. Mégis tagad.

A törvényszék és a tábla közvetlen bizonyítékok nélkül, de ezer ok fatális egybeeséséből, rengeteg tanu kihallgatása után megállapítja, hogy Mittelmann József rabló-gyilkos.

Elítélik.

A semmitőszék pedig jogerősen kilenc évi fegyházra.

Mittelmann József szinte már teljes harmadik éve szenved a börtönben.

Artatlanul.

Bár teljes birói korrektséggel és meggyőződéssel, mégis justic-mord történt: Artatlanul ítélték el.

Artatlanságának bizonyosságául íródik ez a könyv.

Első részét az ujságíró írja. Ez a rész az olvasónak szól.

A második rész verejtékes jogi munka: az a beadvány, melyben Mittelmann József ügyvédjei útján perének újra való felvételét és azonnali szabadlábra helyezését kéri.

Az ujságíró akciója és a per újrafelvételi kérvény elkészülése között szinte egy teljes év telt el.

Egy teljes esztendő, melynek alig volt napja, mikor ne érkezett volna üzenet:

„Meddig tart még Mittelmann József szenvedése? Mikor szabadul ki az ártatlanul szenvedő?”

Üzent az anya. Üzent kilenc éhező testvére. Levél jött szép héber idézetekkel a nyolcvanéves nagyapától, ki zsidó létére egy tiszta székely falu bírása volt. Üzent a rokonság is, üzentek idegenek.

*

Az újságíró naív volt. Oh, nagyon naív:

azt hitte, hogy négy hét szakadatlan nyomozó munkája után, melyet az ország két legkiválóbb detektívjével végzett, példátlan feltűnést keltő cikksorozat után, mely heteken át foglalkoztatta a közvéleményt, magyar és román lapok, bukarestiek és erdélyiek cikklavinája után:

felfigyel, ki arra a törvény parancsa szerint illetékes és hivatalból indul meg az az eljárás, melyet csekély jogi tudása is precízül vésett fejébe:

§ 453. ... joga van a bíróságnak, ha az előbbi ítélet hatá-
lyon kívül helyezése alaposan várható, annak végrehajtását
feltüggeszteni, illetve félbeszakítani.

§ 446!

§ 448!

§ 457!

Es naívuul így írta:

*„engedjék ki azonnal a nagyenyedi fegyházból
Mittelmann Józsefet, szakítsák félbe büntetésének ki-
töltését ...*

*a vizsgálóbíró minden rendelkezésre álló esz-
közzel vizsgáljon meg minden újabb adatot, mérle-
gelsen minden eshetőséget;*

*az ügyész attól számított nyolc napon belül
tegye meg javaslatát, törvény parancsa szerint.*

a bírák pedig haladéktalanul határozzanak.

*

Az újságíró naív volt. Az ügyvéd pedig nagyon józan. Keserű fegyelemmel vizsgált meg minden adatot, ellen-
őrzött minden részletet.

Pozitívumot akart. Nem újságcikkek, de jogi munka
alaposságát.

Az újságíró optimista volt. Az ügyvéd pesszimista.

Hihetetlen nehéz munka indult meg. Nem egyszer

kellett emberek lelkiismeretlenségével harcolni, míg egy-egy adattal — ha csak egyszerű másolattal is — közelebb jutottunk a célhoz.

Azután kényszerű szünet következett: az iratok — egy más ügyből kifolyólag — Bukarestbe kerültek a semmitőszékhez. Hat hónap után, szorgos sürgetés, utánjárás után került csak vissza a dosszár ...

*

Azután újabb adatgyűjtés. Immár nem az újságíró, de a jogász adatai. Minden kis részletkérdés precíz megalapozása. Az ügyvédnek nincs joga naivnak lenni. Az ügyvéd csak megtámadhatatlan adatokkal követelheti Mittelman igazságát.

De ez a nehéz munka is véget ért.

S most itt az írás.

*

Az ügyvéd, ki szinte fájdalmas lelkiismeretességgel — hisz minden nap újra egy ártatlanul végigszenvedett nap a börtönben — és alapossággal készítette elő az újrafelvétel klasszikus jogi munkáját: *Kertész Jenő dr.*

Az újságíró töredelmesen beismeri: Kertész Jenőnek volt igaza, amikor munkájának egyedüli mértékéül és sürgetőjéül: jogászai lelkiismeretét állította.

Az ember két kezével vájta volna ki börtönéből az ártatlant. Az ügyvéd szerszáma azonban a paragrafus, mely lassu és megfontolt szerszám.

És így keserű igazság, de *egyedüli* igazság az, hogy csak ilyen alapos felkészültséggel szabad újra bíróság elé vinni Mittelman József ügyét.

Egy évi szakadatlan munka, adatgyűjtés, sőt tudományos buvárkodás tétje: *Mittelman József hátralevő hat éve.*

S ezt nem volt szabad az elhamarkodott sietség, s a gyors felületesség kockájára tenni.

Ezért tartott egy évig az előkészítés. De bátran állíthatjuk: a legbecsületesebb lelkiismeretesség, a legteljesebb alaposság és felkészültség, súlyos megfontoltság és jogászai ötletesség eredménye — az a klasszikus jogi munka, mely most egy perújrafelvételi eljárás rideg aktaszámát kapja.

*

De hadd emlékezzünk meg azokról is, kik nemes lelkiismeretességgel tették magukévá és támogatták Mittelman József ügyét.

Elsősorban arról a két detektivről kell megemlékezzünk: Puchlapék Gyuláról és Simion Iconarról, kik valóban teljes értékű munkát végeztek; ötletesen, s fáradhatatlanul bogozták ki, mi kibogozhatatlannak látszott.

S ki munkájukat lehetségessé tette: köszönet érte az erdélyi rendőrség és sziguranca vezérigazgatójának dr. Eugen Bianunak, ki megérezte, hogy itt többről van szó, mint egy ártatlan fiatalember igazságáról. Mert a román állam presztízse követeli, hogy az igazság és csak az igazság diadal-maskodjon a római jog nemes örökségben hagyott üzenetével.

Hirsch Gusztáv dr. marosvásárhelyi ügyvéd, a legteljesebb készséggel állott mindenben rendelkezésre. Az iratok visszaküldését Frankovits Jenő dr. bukaresti ügyvéd a semmitőszéknél nagy energiával sürgette ki, s egyébként is fontos mozzanatok előkészítésében vett tevékeny részt.

*

De külön kell megemlékezzünk a román jogi élet hatalmas egyéniségéről: Dem. Dobrescuról, a Romániai Ügyvéd Szövetség elnökéről, ki az iratok áttanulmányozása után legnemesebb emberi és ügyvédi feladatának vállalja, hogy Mittelmann József ártatlanságát hatalmas jogi felkészültségével, elismert tekintélyével és debatterei képességének teljességével a bíróság előtt bebizonyítsa. Ő lesz ennek az új Dreifuss pernek új Zólája.

C. G. Costa Foru, minden igazságok e példátlan energiájú, pedig agg és mégis oly friss harcosa, nemes emberi parancsnak tekinti, hogy Mittelmann József ártatlanságáért síkra szálljon. Mint az „Emberi Jogok Ligájának“ főtítkára vállalja és vallja magáénak a névtelen kis falusi ifjú ügyét, akinek feje fölé háromévi szenvedés fonja a martírium koszorúját és emeli abba a magasságba, hova csak az ártatlanul elszenvedett szenvedés árán juthat, ki gyilkosság terhével jögerős börtön mélyén senyved.

*

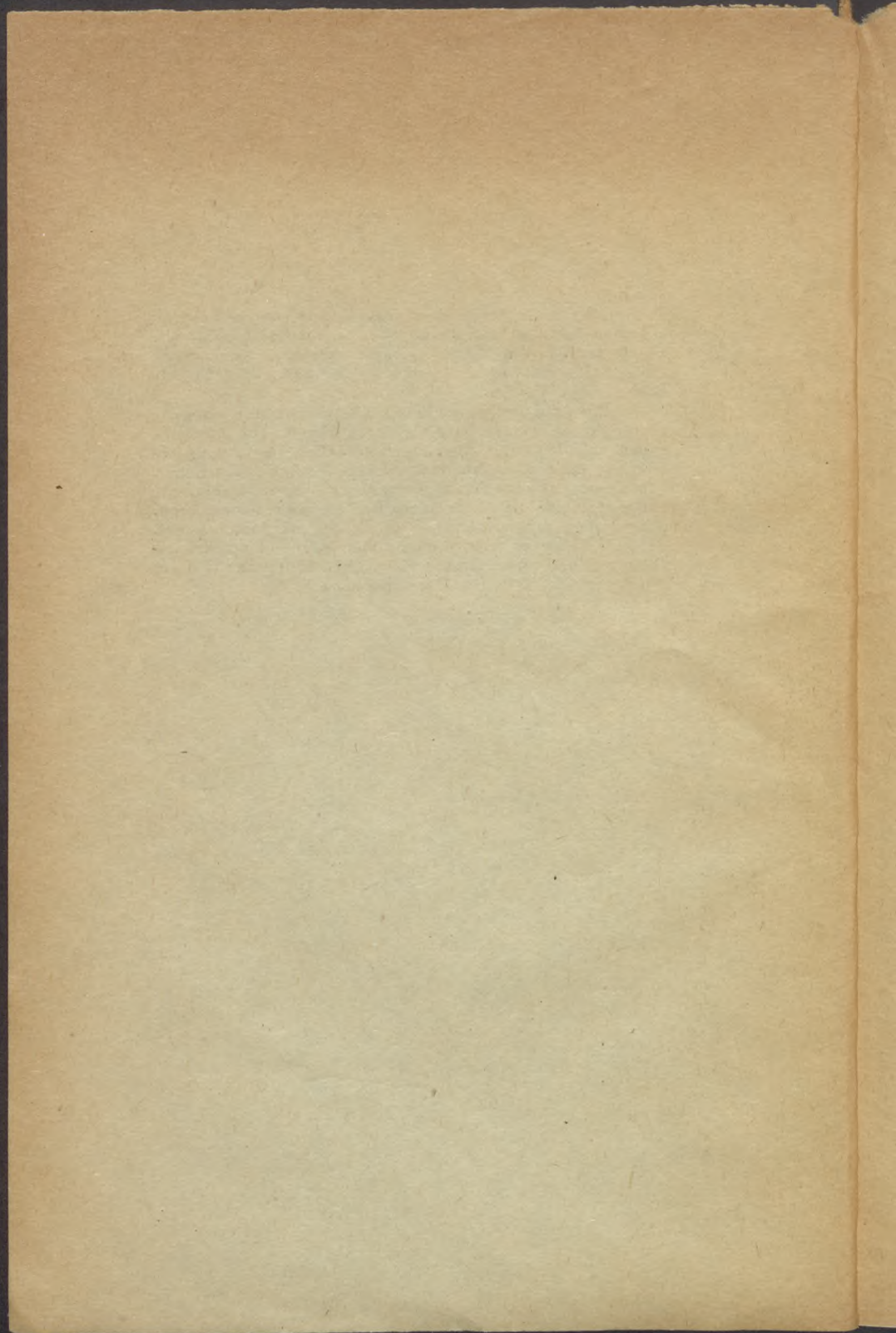
E könyvnek anyagi célja is van: jövedelme teljes egészében Mittelmann József perújrafelvételi ügyének kiadásait fogja fedezni.

Mert az eddigi költségeket szinte teljes egészében azok fedezték, kik a munka sok, sok időt, energiát lekötő terhet is vitték s vállalják az igazság teljes győzelméig.

„A román törvénykezés iránti legmélyebb tisztelettel, a román bírakkal szembeni teljes elismeréssel, állítom s bizonyítani fogom, hogy a marosvásárhelyi törvényszék által rablógyilkosságért tizenkétévi fegyházra ítélt Mittelmann József ártatlan.

Egy pillanatig se kételkedhetünk benne, hogy a törvénykezés mind a három fóruma Mittelmann bűnösségében való legteljesebb meggyőződésében hozta meg ítéletét, — mint ahogyan nem kételkedhetünk abban sem, hogy nincs és nem lehet Romániának olyan bírása, aki a felhozott adatoknak és megállapításoknak ismeretében, elfogulatlan meggyőződéssel és ép jogászai judíciummal, nyugodt lelkiismerettel bizonyítva látja — hogy azon a szerencsétlen, véres decemberi éjszakán Mittelmann József ifju kereskedő ölte meg Kohn Dávidot.“

Az „Uj Kelet” 1924. október 22-iki számából

I.

A marosszéki kis Backamadaras község legfőbb bizton-
sági öre, *Muntean* Joan csendőrmester 1922 év decem-
berének egyik dermesztően hideg vasárnapján virágos jó-
kedvben tért haza a szomszédos Bálintháza községből, hol
a vasárnap estét töltötte. Tizenegy óra lehetett s már
lefeküdni készült, amikor egy sápadt, magából kikelt fiatal-
ember rontott be az ajtón. Valósággal kiforgatta sarkából
az ajtót, úgyhogy a csendőrmester fegyvere után kapott
és a megrémült látogatóra szegezte. A látogató alig tudott
szóhoz jutni, kapkodó szavakkal, elfuló lélekzettel jelentette:

– Jöjjenek azonnal segítségül. A Hollós-tetőn rablók
támadtak meg. Én megmenekültem, a társamat, Kohn Dávi-
dot azonban leszedték a szánról, — s talán azóta már halott.

Az ijedt arcú fiatalember *Mittelmann* József tizennyolc
éves vajai kereskedő volt.

A őrmester felkészülődött, magához vette társát, *Manole*
káplárt, s *Mittelmann* szánján neki indultak az éjszakának.
Mély csend, valóban olyan idő, amikor csak a farkasok és
rablók érezhetik magukat jól az éjszakában. A kifáradt ló
minden erejét összeszedi, úgy szalad. A keskeny szán néhány-
szor fel is borul. *Mittelmann* megmutatja a Hollós-tetőn a
helyet: itt történt a támadás. Az őrmester és a káplár le-
szállnak a szánról. A fegyvert neki szegzik az éjszakának...
Hátha a támadók még mindig ott vannak és éppen ő
reájuk várnak. A csendőrmester gyufát gyújt s körülnéz.
S míg a gyufa a körmeig ég, megejtí az „első vizsgálatot“.
Sehol semmi! Kohn Dávidnak se híre, se nyoma...

Pár perces tanakodás után elhatározzák, hogy behajtat-
nak Marosvásárhelyre. Megint felülnek a szánra s most
már le a lejtőn, gyorsan íramodnak tova. Alig tesznek öt-
száz lépést, a ló meghököl s megáll. Leszállnak a szánról.
Az út közepén vértócsa. A vértócsában sapka. Az árokban
pedig arcraborulva: Kohn Dávid.

Az őrmester elvesztí a fejét, meg se nézi, él-e, vagy
halott-e Kohn Dávid, indulást parancsol s lóhalálba bemen-

nek Marosvásárhelyre, hol jelentést tesznek a csendőrszakasznak. Ott nem tulajdonítanak nagy fontosságot az ügynek. Vissza küldik őket: menjenek Hollós-tető alatt fekvő Koronka községbe s majd másnap kimegy a bizottság. Négy óra tájban, hétfőre virradóra — 1922 december 18-án — beérnek Koronkára. Felkeltik Balázs Gergely bírót, az esküdteket, a szánt és a holtra fáradt lovat elhelyezik az urasági istállóban, maguk pedig Kis Antalék portáján várják be a virradást. Hisz már ugyis mindegy — gondolja a csendőrőrmester. Hat óra tájban azután befogatnak Kisék szekerén s a csendőrőrmester, a káplár, a bíró, két esküdt, két éjjeli őr és Kis Antalné fia, Kis Károly kimennek a Hollós-tetőre.

Mittelmannak úgy parancsolják, hogy maradjon Koronkán, a bíró pedig tizenkét embert kirendelt a Hollós-tetőre a hulla őrzésére.

Két napon át jönnek, mennek a csendőrőrmesterek a Hollós-tetőn. Kiszáll két hites orvos is hullaszemlére, a hivatalos kommisszió is. Megjönnek a szerencsétlen Kohn rokonai is. Behozzák a holttestet, s elszállítatják. A boncolást az orvosok szükségesnek nem tartják.

A gyilkosnak semmi nyoma.

A gyilkosok nem jelentkeztek.

*

Két szép, világos téli nap telik el. A nép kiéli magát a ritka szenzációban. Valóságos bucsujárás indul meg a gyilkosság színhelyére. Persze mindenki kutató, keres, de a vértócsán kívül a gyilkosság körül semmi nyom sincs. A gyilkos éjjel reggelén mindössze Kohn Dávid egyik halina csizmáját, mit a rendes csizmájára huzott, találják meg a tető és a gyilkosság helye között az uton. A tizenkét őr nagy tűz mellett melegedik, hisz roppant hideg van, de ők se látnak semmit, pedig a tűzhöz galyat szednek az erdő szélén.

Harmadik nap, december 21-én délután a vásárhelyi hetivásárról hazafelé tart egy csomó madarasi és környékbeli ember. Megállnak a véres emlékü helyen, körülnéznek. Az egyik, Némethy Péter felkiált:

— Ni egy bárd!

S valóban, a helytől, ahol a holttest feküdt, alig 5—6 lépésnyire, ott lóg az erdő legszélén, szabadon, nyelével lefelé, egy vékonyka, alig hüvelykujjnyi ágon egy nehéz,

mészáros bárd. Nosza, leemelik az ágról a bárdot, melynek lapja és nyele is véres s beviszik Madarasra, hol már a nyárádszeredai járási csendőrőrmester vezeti a vizsgálatot.

A bárd megtalálása rettenetes gyanút ébreszt az őrmesterben, Mittelmann József mészárossággal is foglalkozott! Tehát Mittelmann bárdja. Tehát része van a gyilkosságban.

Mittelmann, miután vagy ötvenszer hivatalosan és nem hivatalosan elmondotta a támadás történetét, szerdán hazamegy Vajára. Otthon hálát ad az Istennek, hogy megszabadult a rablók kezei közül, s hozzákezd munkájához, mellyel özvegy édesanyját s kilenc testvérét tartja el. Az anyja szeme könnybe borul valahányszor fiára, a család fentartójára néz. Hát hogyné: az első Hiób-hír úgy szólt s úgy közölték vele, hogy fia volt az, kit a rablók megöltek. Már el is felejtette, hogy csütörtökön gonosz látogatója volt: Szalai éjjeli őr, aki besugta, hogy a vajai őrmester a József fiut fogja gyanuba a gyilkosságért, mert hát...

Ez csütörtökön volt, akkortájt találhatták meg a Hollós-tetőn a bárdot is.

Pénteken újra beállít Szalai éjjeli őr. Hetven-éves, izákos ember, falu rossza, tizenötévi fegyházat is ült, — persze, hogy ez való éjjeli őrnek. Az öregnek most régi Werndl-fegyver van a vállán s a régi rab büszkén jelenti ki Mittelmann előtt:

— A törvény nevében!

*

Mert hát Hajduk Áron csendőrőrmester még reggel meghagyta, hogyha netalan valami intézkedés talál jönni Mittelmann személyére nézve, — ugrátszík nagyon várta, — úgy Szalai és a káplár tartóztassák le s vigyék el Madarasra.

Szalai tehát, mint a törvény képviselője, letartóztatja Mittelmant. Kocsiba ülnek — persze a Mittelmannéba — s átmennek Madarasra. A nyárádszeredai őrmester előveszi a bárdot:

— Hogy kerül az ide, hiszen ez az én bárdom — kiáltja első pillantásra Mittelmann.

Ezután a vallatás következett. A legfőbb csendőrőrmesteri vizsgálószerk előtt most már kétségtelen, hogy Mittelmann bűnös, vagy legalább is bűnrészes.

Csak egyet nem tud megérteni a járásőrmester:

„nem volt kitéve semmiféle kínzásnak (sic!) és mégse akarja az igazat megmondani...”

Ezekután Mittelmannt most már mint „gyanusított“-at letartóztatják és bekisérik Vásárhelyre.

*

Most már magasabb hatóságok nyomoznak tovább s a tett után tizenkét nappal, december 29-én, már helyszíni szemlére kerül a sor. A szemle jegyzőkönyve szerint Muntean vizsgálóbíró a csendőrmester által megjelölt helyen nyomot talál, — egyetlen nyomot. Lehuzatja Mittelman csizmáját s az pompásan beleillik!

Megvan tehát a második bizonyíték is.

Elkészül a „Procesul verbal de oculatie“, mely a következőket állítja:

„in zapada 2 urme, care sunt exacte cu urmele
ce lasa eismeale lui Mittelman.“

(Magyarul: a hóban két nyom, amely teljesen azonosak azokkal, amit Mittelman csizmája hagy.)

*

Mittelman Benedek nagybátyja Józsefnek. Nem tud belenyugodni a József ügyébe. Kérdezősködik, kutat, keres, hátha valahol nyomra akad. Hónapok telnek már el, amikor egy Schwarcz nevű kereskedő közli vele, hogy Moson községben Oltean Péter szegény zsellérember egyszerre csak házat vett magának. Elmegy a nyárádszeredai csendőrmesterhez s kéri: járjon utána. A nyomzás megindul, Oltean Pétert vallatóra veszik. Oltean vall: a pénzt fia adta neki, ki Koronkán béresgyerek, Kis Antalék portáján. Huszezer lejt kapott Todor fiától, a huszezer lejt közül két ötszázás véres volt, ezt a trágyába dobta. Odadobta azt a rongyot is, melybe a pénz be volt kötve.

A pénzt Oltean Todor béresgyerek Kis Antalék istállójában találta meg. Ugy történt, hogy a Mittelmannék szánjáról a szénát behozták az istállóba s azt a Mittelman lova elé tették a jászolba. Másnap Oltean, amikor az almot megforgatta, egyszerre csak észrevette, hogy a villájára egy rongyba csomagolt pakkocska akad fel. Nagy hirteleniben megtapogatja, meg is bontja: hát — pénz van benne! Abban a pillanatban lépéseket hallott, erre gyorsan eldugta a pénzt az udvaron lévő szénatartóba. Pár hét múlva azután apja meglátogatta és átadta neki a pénzt. Természetesen a dologról senkinek sem szólt.

Oltean Péter, az apa, előbb ezer lejt, azután tízezer lejt adott — vallomása szerint — az őrmesternek, hogy hall-

gasson. Az őrmester azonban a tizezer lejt beszolgáltatva az ügyészségnek, mely orgazdaság címen indított eljárást Olteanék ellen.

Ime tehát, Mittelmann szánjával kapcsolatosan megkerült a harmadik bizonyíték is: a pénz.

És ezzel Mittelmann József nyaka körül megszorul a hurok.

II.

És most induljunk el 1922 december hó 17-én este hét óra tájban egy kis falusi szánon Ballavásárról.

A szánon ketten ülnek. Elöl Mittelmann József, akinek gondolatát kiolvashatjuk, hiszen a bírói ítélet megállapította: Gyilkolni akar!

A széna alján már gondosan el is rejtette a gyilkos eszközt: a hatalmas mészáros bárdot. Így állapítja meg legalább a bírósági jogerős ítélet...

*

Nós, megtettük mi is härman, a két tapasztalt kítünő detektívvel, ezt az utat. De végig mentünk a hírhedt Váczmányon, hol már nem egy véres rablógyilkosság történt. Bizony, van itt szerpentin elég. Ki gyilkolni akar: gyilkolhat, alkalmas hely az ilyesmire. Mire valaki ideér, már nyoma sincs annak, ami történt. Kár késlekedni Mittelmann József! Jobb alkalmat nem tudsz tettet keresztülvitelére. Az ut csendes, elhagyott... Gyilkolj! Rabolj!

Mittelmann József nem gyilkol és nem rabol. Hajtja tovább egyetlen kis lovát. Majd leér a hegy aljába, már a síma országuton van, már valóban csak egy ugrás Vásárhely s ha nem esteledett volna be, már látszana is a református templom tornya.

De Mittelmann balra lekanyarodik, a madarasi, rossz, meredek, erdők sűrűjén keresztül vezető megyei utra. Hat kilométert tesz így meg. Már szinte felértek a Hollóstetőre, amikor...

a szánból ovatosan előveszi a bárdot és hátulról fejbe csapja az előtte bandukoló — a nagy meredek miatt gyalog kellett itt menni — Kohn Dávidot.

Az első ütés halálos volt. De még háromszor lesújt az immár halott emberre. Hadd higgyék azt, hogy többen voltak a gyilkosok...

Igy képzeli el — *ténynek* vett elképzeléssel a bírói ítélet.

*

Mit szólni ehhez Mittelmann József?

— Az országról Kohn Dávid kérésére tértünk le — válaszolja. Alig értünk le ugyanis a Vácmany aljába, egyszerre három-négy férfi támadott meg bennünket. Egyik hátul felugrott a szánra, a többiek a lovakat fogták. Lehet, hogy csak részek voltak s ki akartak velünk kezdeni... Szerencsére egy közeledő szán lovainak csengője megzavarta a parasztokat. Ott hagytak bennünket, letértek az országról.

— A szán be is ért... Hát ezen is egy részeg társaság ült. Elröpültek mellettünk. Egy darabig megpróbáltam nyomukba maradni, de nekik két jó lovuk volt, csakhamar lemaradtunk.

— Kohn egyszerre megint meglátta a támadó, részeg parasztokat. Nagyon megijedt. Azt mondta: térjünk le a madarasi útra, — Madarason rokonai is laknak, — mert ezek a részeg parasztok még agyonvernek bennünket.

— Én nem akartam. De hát Kohn nem engedett... Így kerültünk a madarasi útra...

— Gyanus, nagyon gyanus dolog ez Mittelmann József. Ki hiszi el neked, hogy Vásárhely helyett Kohn Madarasra akart volna letérni... De mitörtént a Hollós-tetőn?

— Amikor felértünk a Hollós-tetőre, megint elhelyezkedtünk a szánon... Alig tettünk meg azonban egy pár lépést a tetőn levő kanyarulatnál, megint elénk toppannak a parasztok.

— Egyikük a ló zabláját akarja megragadni, a másik három Kohnnak esik. Borzalmasan megijedtem és a lóra vágtam. Az én kis lovacska megérezte, hogy nagy-nagy bajban van a gazdája. Kiragadta a szánt a támadók közül. Megmenekültem. De a szegény Kohn bizony ottmaradt... Még hallottam, amikor torkaszakadtából kiáltotta:

— Segítség... segítség!...

*

Miképpen kerültek a Hollós-tetőre tehát?

Mi történt a Hollós-tetőn?

Ez a per legérdekesebb, legizgalmasabb kérdése.

Csak egy tanuja van ennek. S az is: elítélt vádlott, maga Mittelmann József.

*

A vádiratban az ügyész is megtorpan e kérdés előtt és mert fogas kérdés számára, egy kézlegyintéssel elintézi:

„nem is fontos, hogy Kohn Dávid hogy került a Hollós-tetőre.“ Azután lejjebb mégis feltevésekhez fordul és három lehetőséget állapít meg: az egyik, hogy Kohn Dávid *aludt*, a második, hogy Mittelmann *elkábította*, a harmadik pedig, hogy *erőszakkal* vitte fel az ötkilométeres utra.

A törvényszék ebben a kérdésben már egzaktabb valamivel:

„evidens, hogy mikor a vádlott a madarasi utágazáshoz érkezett — írja az ítélet — letért az országutról, Madaras felé hajtattott és ezt az áldozat nem vette észre, mivel biztosan aludt.“

A táblai ítélet erre vonatkozólag azt állapítja meg,

„lehetséges, hogy Kohn Dávid nem ismerte teljesen az utat és nem is vette észre a megváltozott utirányt“

*

E feltevésre vonatkozólag mindenekelőtt magával a bírósági ítélet adataival kívánunk ténybeli, azonban az ítéletben figyelmen kívül hagyott cáfolatot adni. A törvényszéki ítélet megállapítja azt, hogy Kohn Dávid ismerte jól az utat, annyira, hogy még azt is tudnia kellett, hogy az utelágazástól másfélkilométernyire egy korcsma van. Ugyancsak az ítélet állapítja meg, hogy „ez az ut egy hegyre visz fel, nagy erdők között, elhagyott, vad, járatlan helyeken át, maga az ut nagyon hosszú és nagyon gyenge.“

E bírói megállapításokhoz hadd adjuk hozzá a magunk megállapítását: Ugyancsak száraz, pompás őszi napon, kifogástalan uti viszonyok mellett egy 24 lóerős Fiat-gép csak úgy tudott ezen a megyei uton egyes helyeken felhaladni, hogy az autóból mindannyian leszállottunk. Ezek a helyek jóval a Hollós-tető előtt vannak, mint ahogyan a Hollós-tetőt jóval megelőzően nemcsak az ut rosszabb, de a környék is sokkal elhagyottabb, vadabb, pusztább. Egy egész primitív szakértői szemle meggyőzi a bíróságot arról, hogy lehetetlen nemcsak télen, de nyáron is, nemcsak egy lóval, de kettős fogattal, sőt automobillal a backmadarasi megyei uton a tetőre feljutni, nemcsak úgy, hogy valaki elbóbiskol, elalszik, de anélkül, hogy le ne kellene szállania a kocsiról, vagy a szánról. Nem juthatott Mittelmann és Kohn a Hollós-tetőre úgy, hogy Kohn a szánon alszik. Az ut olyan nehéz, hogy feltétlenül le kellett szállnia és egy darabot gyalog kellett megtennie. De tétélezzük fel, — ami ezután

lehetetlen — hogy Kohn Dávid tényleg aludt, vagy elaltatták. Az ítélet szerint azonban Kohn Dávidot nem a szánon ölték meg, hanem a szánról leszállva az uton. Már pedig, hacsak nem alvajáró, lehetetlen az, hogy aludva, vagy elaltatva leszálljon a szánról és így legyen alkalma az éber embert Mittelmannak legyilkolnia. Márpedig, ha felébredt és úgy szállott le, akkor fel kellett ismernie, hogy csapdába került s így Mittelmann ellenállás nélkül, orvul le nem üthette a birka erős embert.

De fogadjuk el, amit elfogadni nem lehet, hogy aludt: olyan megrögzött, korlátolt tömeggyilkosa a világnak nincs, aki elviszi egy hegy tetejére, hat kilométerre, amikor sokkal előbb, sokkal jobb feltételek között, a maga alibijének sokkal egyszerűbb bizonyítási lehetősége mellett megölhet valakit, aki alszik, aki tehát fölébredhet. Ezek szerint lehetetlenség az, hogy Mittelmann az alvó, vagy az elaltatott Kohn Dávidot vitte volna fel. A harmadik ügyészi feltevés: *az erőszak*. Ugyan! hat kilométeres rossz utra senkit erőszakkal felvinni nem lehet, még kevésbé az erős, izmos Kohnt!

Egy másik lehetőség az, hogy Kohn Dávid *nem vette észre*, hogy az országról letérnek. Nem kell szakértői szemle, de az egyszerű józan ész logikája is parancsolja, hogy lehetetlen észre nem venni, különösen annak, aki szinte egész életét, mint bevásárló gabonakereskedő, uton tölti el, hogy a Székelyföld legfontosabb, legsűrűbben járt országutjáról a szán egy kis megyei utra tér át. És különösen lehetlen, hogy ezt ne vegye észre azon a „hosszu és gyenge uton“, amely a Hollós-tetőig vezet, annál is inkább, mert bebizonyítható, hogy Kohn Dávid *nemcsak az országról ismerte, de ismerte a Backamadarásra vezető utat is*.

Ebből következik tehát az a természetes, magából a bírói ítélet megállapításaiból logikusan folyó tény, hogy *Mittelmann és Kohn közös akarattal kerültek fel a Hollós-tetőre*.

Egy olyan eseménynek kellett tehát bekövetkeznie, amely Kohnt feltétlenül rábirta arra, hogy eredeti célkitűzése, Marosvásárhely helyett Backamadarásra menjen. Valaminek történnie kellett, valami súlyos eseménynek, mert csak így magyarázható meg, hogy Kohn Dávid eltér eredeti szándékától és elfut, elmenekül az országról.

Mittelmann előadásának tehát — a már a Vácmány alatt megtörtént rablótámadásnak legfőbb bizonyítéka, bár

van más is, — éppen az a körülmény, hogy a madarasi utra tértek le.

Kétségtelen a továbbiakban az is, hogy az utirányt nem Mittelmann, de *Kohn akaratóból* változtatták meg:

Mittelmann tizennyolc éves, félénk, bárdolatlan falusi gyerek. Kohn negyvenkét éves tapasztalt kereskedő, akiről a bíróság maga tartja szükségesnek megállapíttatni, hogy „komoly, energikus és elhatározott“ ember. Már pedig senki elképzelni nem tudja, hogy ez a tizennyolc éves gyerek ezt a komoly és energikus embert arra a bizonyos félelmetes és rossz utra rá tudta volna venni, ha az nem akarja, *sőt ha nem éppen ő az, aki akarja.*

Ezekután tehát a gondolatkört a legszűkebbre vontuk össze és kénytelenek vagyunk elfogadni Mittelmann Józsefnek azt a beállítását, amit különben immár tanuk által is a legnagyobb mértékben valószínűsíteni tudunk: Mittelmannék szánját megtámadták, Kohn megijedt és így az ő felszólítására és kérésére tértek Marosvásárhely helyett a backamadarasi utra.

*

Tehát tény: Vácmány alatt megtörtént a támadás, Mittelmann az igazat mondotta.

A tárgyalás során három tanut hallgattak ki ezzel a támadással kapcsolatosan. Kettő közülük és pedig Bíró György marosvásárhelyi vásári fuvaros és Medgyesi Józsefné vásári pecsenyesütő asszony a kérdéses vasárnapon találkoztak a Vácmány tetején négy emberrel. Kettő ment elől, kettő hátul és fejszét és botot láttak náluk. Ez körülbelül hét óra után lehetett. Találkoztak egy szánnal is, amelyben két jobbkínézésű ember ült. Feltevésük szerint tehát Mittelmann és Kohn.

A bírói ítélet megállapítja, hogy ez a négy ember erdei munkás lehetett, akik bár fejszékük volt, mégse támadták meg Bíróékat, tehát ezek aligha lehettek utonállók.

Első pillanatban is feltűnő, hogy mit keresnek vasárnap jámbor, keresztény fejszés erdei munkások a Vácmányon, amikor közelben sehol olyan erdő nincs, hova a hétfői munkára vasárnap kellene kimenni? A falusi nép a vasárnapot otthon tölti, a csendőrök különösen a Székelyföldön, különös szigorúsággal ügyelnek arra, hogy vasárnap még a szénát se forgassák meg a parasztok, még ha ott rothadna is. Nehéz tehát megmagyarázni, hogy mit kereshettek erdei munkások vasárnap este fejszékkel a Vácmány-tetőn?

Hogy nem jó uton jártak: az bizonyos.

*

Egy másig fontos megállapítása a bíróságnak az is, hogy ezeknél a támadóknál fejsze volt és bot — legalább Mittelmann bemondása szerint — és így evidens, hogy

„amennyiben ezek az emberek lennének a támadók és ezek ölték volna meg az áldozatot, akkor nem ütötték volna le a vádlott bárdjával, miután mindannyiuknak fejszéje volt“.

Mi is elfogadjuk a bíróság megállapítását és kezünkbe vesszük az orvosi jegyzőkönyvet, amely a halál eszközüül kifejezetten nem *bárdot*, hanem *fejszét* állapít meg. A bárd kérdését később fogjuk tárgyalni, de már most, magából az ítéletből és a hivatalos orvosi leletből szögezzük le, hogy igenis *e fejszés* embereknek közül volt a Mittelmann-esethez.

Az első támadásra vonatkozóan a harmadik tanu egy szolgabíró, aki társaságával valóban abban az időben ke-resztült a Vácmanyon, de *semmit sem látott*.

Ez viszont nem bizonyít semmit. Ez egy éjszakai uton valóban előfordulhat. Viszont Mittelmann látott vadászokat, talán éppen ezeket és így mégse szophatta az újjából, hogy ott egy vadásztársaság járt.

De hogy mennyire labilis a bíróságnak erre vonatkozó feltevése, megint magából a bírói ítéletből fogjuk bebizonyítani. Amikor arról van szó, hogy Mittelmann javára szolgál a vadászok megjelenése: nincsenek vadászok. Amikor ellene: akkor bizonyíték. A táblai ítélet ugyanis a következőket mondja:

„Nagyon valószínű, hogy találkoztak négy járőkelővel és ezeket adja a vádlott elő, mint támadókat, valamint egy szánnal is, amelyben három puskás ember volt, de éppen ez volt az, ami megakadályozta a tett elkövetését.“

*

Am mindent elfogadva és mindent feltételezve, még akkor is megfelfejthetetlennek látszik — legalább a bíróság előtt: *miképen kerültek a támadók az országról fel a gyilkosság helyére, a Hollós-tetőre?*

Amikor a bíróság elővette a nagyon szépen elkészített helyszínrajzot, (a „scíta sinoptica“-t) valóban nem láthatott egyebet, mint egy utat fel a Hollós-tetőre, egyetlenegy, azt, amelyet Kohn és Mittelmann megtett. Így tehát ugyan-

azon az uton a négy támadó nem érhetett a Hollós-tetőre Mittelmanék elé, mivelhogy

„a helyszíni szemle alapján megállapítást nyert, hogy az országuttol jobbra (Backmadaras felé) nehezen járható hegyek emelkednek, ut nélkül és megye nélkül, szemlátomást vad hely és télen emberek számára meg nem közelíthető“.

Ezt a bíróságnak a beterjesztett helyszíni rajz alapján joggal kellett megállapítania. Így a bíróság tagjai sem tudták elképzelni, hogy miképen kerülhetett a négy támadó Mittelmannék szánja elé?

Mindenekelőtt logikailag nem kizárt, hogy a fenti négy támadó nem azonos a Vácmány alatti utonállókkal, habár sokkal valószínűbb, hogy igenis ugyanazok támadták meg fenn a Hollós-tetőn Mittelmannékat, akiknek lent egy támadásuk már meghiúsult. De megállapítottuk, hogy a helyszíni szemle alkalmával felvett helyszínrajz éppen a legfontosabb kérdésben *nem fedí a terepet*. A hivatalos helyszínrajzon nem szerepel az a télen is járt dűlőút, amely a *Hollós-tetőt a Vácmány aljával köti össze, de nem szerepel az az ut sem, amely a Hollós-tetőről közvetlenül Koronkára vezet le.*

Közvetlenül a Mittelmann által megállapított támadási hely közelében, alig öt-hat lépésnyire attól, két út torkollik fel a Hollós-tetőre és mi sem lehetett könnyebb, mint az, — különösen a tereppel ismerős emberek számára — hogy a támadók elébe vágtak Mittelmannéknak.

Ezek után mégcsak annak a könnyű megállapítása hiányzik, hogy a gyalogösvényen hamarabb lehet felérni a Hollós-tetőre, mint szánna a megyei uton.

III.

Felérkeztek tehát a Hollós-tetőre.

Négy ember vár a szánra, az ut baloldalán. Amint Mittelmann a négy embert meglátja, az ut jobboldalára tér és a lovat megostorozza. A rablók közül egyik a lovat akarja lefogni, a másik három pedig az utasokat. A ló kiugrik, minden erejét összeszedi, úgy hogy a zablóját elkapni az első ember nem tudja. A hátramaradottak az alacsony szánból egyszerűen kifordítják Kohn-t. Egy pillanat múlva az egész. Kohn ott maradt a hóban, Mittelmann pedig elmenekült.

Így adta elő Mittelmann.

És most az ítélet felvonultatja ez ellen az érvek egész arzenálját és a támadást „szemtelen mesének“ minősíti.

Az első természetes cáfolata, a bíróság szerint, Mittelmann előadásának az, hogy Kohn Dávid holttestét nem ott találták meg, ahol Mittelmann a támadás helyét mutatja. Már pedig lehetetlen az, hogy

„a négy támadó erőszak nélkül és anélkül, hogy a vádlott védéné magát és anélkül, hogy harcnak vagy erőszaknak nyoma a támadók részéről látszódjék, a gyilkosság helyére vihették volna Kohn, annál is inkább, mert megállapítást nyert az, hogy az áldozat jól fejlett, erős, energikus, izmos ember volt... Másfelől pedig, ha megtámadta volna és megölte volna az áldozatot négy ismeretlen egyén, mint ahogy a vádlott állítja, nem lehet megérteni, hogy miért nem ölték meg a hegy tetején, ahol egyedül maradtak vele, miután Mittelmann elmenekült. Az a tény, hogy a négy támadó az áldozatot elvitte volna a skiccében K-val megjelölt helyre. (a gyilkosság helyére) és ott ölte volna meg, ez ellentétben áll a logika örök törvényeivel és a körülmények természetes és logikus lefolyásával.“

Ez Mittelmann előadásának legfontosabb bírósági cáfolata. Ezek szerint a bíróság valóban nem tudja elfogadni, hogy miképpen került Kohn Dávid a támadás állítólagos helyéről arra a helyre, ahol meggyilkolták. S mivel erre magyarázatot nem tud találni, „a logika örök törvényei“ szerint meg kell állapítani, hogy támadás nem történt és Mittelmann ott gyilkolta meg Kohn Dávidot hátulról, orvul, ahol a holttestet megtalálták.

*

És itt következik az ügy *második rejtélye*: hogy kerül a holttest ötszáz lépésnyi távolságra a Mittelmann elmondása szerinti támadás helyétől. Ha elfogadjuk Mittelmann előadását, akkor nézzük azokat a feltevéseket, melyeket — egy fel nem tett lehetőség kivételével — a bírói ítélet logikusan megcáfol:

1. A támadás helyén ölték meg, onnan elcipelték.
2. Erőszakkal hurcolták el.

Víszont harcnak, erőszaknak se a támadás helyén, se a holttest körül nyoma nincs; való az, hogy a gyilkosoknak, ha gyilkolni akarnak, nincs okuk elcipelni a támadás helyéről az áldozatot.

Van azonban egy harmadik feltevés is, amelynek

azonban bizonyítéka is van! És ez: Kohn Dávid a saját lábán, erőszak nélkül jutott el a támadás helyéről addig a helyig, hol végeztek vele.

*

Megállapításunk szerint Kohn Dávidot valóban lehúzták a szánról. Kohnnak azonban sikerült kiugrania a támadói közül és eszeveszett futásnak eredt. A támadóiban ez még kíváncsibbá tette az értékes zsákmányt. Üldözőbe vették. Elkeseredett versenyfutás lehetett ez, mely szinte öt-száz-hatszáz lépésen át tartott. Végül a vad üldözők közül a legserényebb mégis csak beérte. Már közvetlenül a nyomában van, még csak egy-két lépés... Az üldöző kezében magasra emeli a fejszét... Egy lépés... Egy fejszenyelnyí távolság... s az erdei fejsze lesújt az áldozat fejére. Kohn összeesik. Még két csapás... Közben beérik őket a többi támadók; ezek egyikét is megvadítja a vér: ő is rácsap megegyeszer Kohnra. A pénzét magukhoz veszik, a holttestet belölik az árokba, nehogy az éjjeli utas megbotoljon benne... Reggelig pedig még sok idő van hátra... Azután elmenekülnek.

Igy történt.

De lássuk a bizonyítékokat. Mindenek előtt bizonyítani kell, hogy Kohn Dávidot tényleg lerántották a szánról.

Pozitív bizonyíték kettő is van erre. Az egyik az, hogy Kohn Dávid kabátja hátul háromszög alakban be van szakítva, Bernard Samu tanuvallomása szerint a háromszögű szakítás folytán azt hitte, hogy a holttestet ruhástól felakasztották, s így szakadt el. Nyilvánvaló tehát, hogy a támadók egyike Kohnt a gallérjánál fogva tartotta s amikor Kohn hirtelen rántással, — erős, izmos ember volt — kitépte magát a kezei közül, a kabát a gallérnál behasadt.

A másik pozitív bizonyítékot az orvosi látület adja meg, amely szerint

az áll alatt négy cm. hosszú transversalis horzsolás nyoma, amely megsértette a bőr felületét. A gége két oldalán a porcogó irányában, gyenge ujjnyomok, vérvénélkül.

A bírói ítélet ezekről megállapítja, hogy „igen szoros gallértól eredhettek.“ Valóban szoros volt a gallér! De csak akkor, amikor megfogták a szerencsétlen Kohnt a gallérjánál fogva és lerántották a kocsiról, vagy amikor ő maga rántotta ki magát.

*

De most keressük annak a bizonyítékát, hogy Kohn valóban futott, menekült! Az ítéletben erre vonatkozólag nem találunk semmit, viszont egyik nyomozási jegyzőkönyvben egyetlen félmondat van erre vonatkozólag és ez az, hogy *a támadás helye és a holttest között egy fél hócsizmát találtak.*

Hogyan kerül egy fél hócsizma az utra? Csak úgy, hogy Kohn lábáról szaladás közben leesett! A másik fél hócsizmát a rablók húzták le a lábáról, mert a jegyzőkönyvekben nyoma nincs, már pedig Kohnnak teljes pár hócsizmája volt s a másik felet Mittelmann valóban nem vihette magával. De Kohn egyik kezén ugyancsak egy fél keztyűt találtak, valószínűleg a másik fele, amikor kirántotta magát, — az üldöző kezében maradt.

*

De a holttest közvetlen közelében megtalálták Kohn Dávid sapkáját. A törvényszék kifogásolja, hogy amikor Kohnt lerántották, akkor le kellett essék a sapkája is, — tehát nem rántották le! Egy szorosan a fülre huzott téli „kacsula“ nem esik egykönnyen le. Valószínűbb, hogy Kohn, amikor szaladt, lekapta a fejéről, ami viszont természetes. Amikor pedig a halálos ütést kapta, kiejtette. És itt rá kell mutassak megint egy súlyos ellentmondásra az ítélet és a tanuvallomások között.

*

A táblai ítélet megállapítja, hogy a kacsula át volt vágva és véres volt. (Ez is a Mittelmannak tulajdonított orvtámadás fontos bizonyítéka!) Ime idézzük a táblai ítélet erre vonatkozó részét:

„Simon Sándor és Simon tanuk vallomásaiból megállapítást nyer, hogy a tett elkövetésének pillanatában az áldozat fején ott volt a kacsula (sapka), mert azt szétvágva és vérrel tele találták meg!

Ezzel szemben a nyomozást hivatalosan vezető Stan Marinescu nyárádszeredai csendőrmester, hivatalos jegyzőkönyvében, melyet a bíróság is mint ilyent kell elfogadjon, azt írja, hogy

a holttesten lévő ruha tele volt vérrel... de a kacsula sem vérrel telí nem volt, sem pedig nem volt vágás rajta (nu era plina de sange nici taiaie...)

Oláh Miklós pedig, aki a kacsulát felemeli és a holttestre teszi, nem vesz észre se vért, se vágást!

*

Ilyen kétséges értékű, sőt teljesen kétségbevonható a bíróságnak egyik ténybeli megállapítása — mennyire vitathatók tehát az állandó „ipoteze“-k, az állandó „poate“-k, amelyeknek azután egész sorát vonultatja fel az ítélet. Így például azt sem tudja megmagyarázni, hogy a rablók mért nem a kocsist — Mittelmannt — fogták le Kohn helyett, ki hátul ült.

Valószínű, hogyha így történt volna, megfordítva, — ezen súlyos logika szerint Kohn Dávid ülne ma Nagyenye-den és — Mittelmannt lett volna az áldozat.

Viszont a rablók logikája mégis csak érthetőbb. A pénz nem a kocsisnál, nem a fiatal legénynél, — de a hátul ülő, tekintélyes, idősebb kereskedőnél van.

*

De minden hipotézisen túl azonban, a legsúlyosabb bizonyíték Mittelmannt ellen az ítélet szerint az, *hogy megtalálták a lábnyomát a Hollós-tetőn!*

Ez bizony: *igaz lehet!*

És mégse ő a gyilkos. Még e lábnyom dacára sem!

Mindenekelőtt mutassunk rá arra, hogy a vizsgálobírói megállapítás egy olyan Mittelmannt-féle nyomról szól, amelyet a hegytetőn találtak meg, tehát ott, ahol a bírói feltevés szerint semmiféle támadás nem történt. Hogy került oda a Mittelmannt nyoma, amikor ő ötszáz lépéssel lejjebb ölte meg — legalább a bírói megállapítás szerint — Kohnt, ezután felült a szánjára és behajtatott Backamadarásra? Ellentmondásban van a bírói ítélet akkor, amikor bizonyítéknak veszi ezt a lábnyomot, amelyet nem a gyilkosság helyén találtak.

*

A nyom azért mégis ott lehetett. A hegytetőn talált nyom valóban teljesen megfelelhet Mittelmannt csizmája le-nyomatának. A csizma — csizma, de hát ez igazán nem daktíloszkópiái értékű bizonyíték.

Csak egy kis baj van. *Nyomozási műhiba!*

Mittelmannt ugyanis a gyilkosság és a gyilkosság után teljes tizenkét nappal megtartott helyszíni szemle között ép-penséggel kétszer is járt azon a helyen, mind a kétszer bizottságokkal.

Először a gyilkosság éjjelén, amikor Marosvásárhelyre bementek. A hegytetőn akkor Mittelmannt leszállott és megmutatta a támadás helyét. Másnap délután pedig Mittelmannt megint kivítették, hogy megmutassa a támadás helyét.

és megmagyarázza annak körülményeit. Különös véletlen folytán tehát valóban megtörténhetett, fizikailag abszolút nem lehetetlen, sőt okadatolt, hogy a vizsgálóbíró ur Mittelmann lábnyomát így megtalálta. Ugyanez a véletlen esetleg éppen valamelyik vizsgálatot tartó csendőrőrnestert, vagy más hatósági személyt, — talán éppen a törvényszéki orvost kerithette, *ugyanílyen alapossággal* gyanuba.

De mi igenis más nyomokról is tudunk.

Olyanokról, melyeket már másnap hajnalban megtaláltak. Négy bakancs-pár nyomáról.

A gyilkosok nyomáról!

Ezeket a nyomokat maga Munteanu és Manole káplár mutatta meg annak, a Balázs Gergely koronkai bíróból, esküdtekből, éjjeli örökből és Kiss Antalból álló bizottságnak, mely a gyilkos éjjel utáni reggel elsőnek szállott ki a tett színhelyére.

Az ut baloldalán, — ott, ahol Mittelmann szerint a rablók állottak, — ott volt a négy ember nyoma.

Az új vizsgálat jegyzőkönyvei bizonyítják ezt, — műhiba nélkül persze!

IV.

A két törvényszéki orvos megnézte a holttestet s felvette az előírást jegyzőkönyvet.

Sablonos eset, hideg is van, kár a boncolás. Hisz kétségtelen, hogy az áldozatot agyonverték.

A csendőrőrmesterek is jegyzőkönyveztek. Ha rablógyilkosság történik, akkor minél több jegyzőkönyvet kell felvenni. Nagyszerű alkalom ez a jegyzőkönyvekre! Kihallgatják jó néhányszor Mittelmann, elisméltetik vele jó néhányszor az egész történetet.

Ezzel a gyilkosság ügyében be is fejezték az eljárást, Mittelmannra sincs többé szükség, hazamehet, a jegyzőkönyveket lezárták:

a tettes ismeretlen.

*

Csütörtök délutánra azonban váratlan fordulat történt. Vásárról hazatérő emberek a Hollós-tetőn — ott, ahol a gyilkosság történt — az ut menténi cserjésben, pár lépésnyire csupán az uttól, vékonyka ágra aggatva: bárdot találtak.

Akié a bárd, az a gyilkos!

A bárd Mittelmanné volt. Be is ismerte. S Mittelmant most már, miután a legalaposabban gyanúsítható a bűntett elkövetésével: letartóztatják s átadják az ügyészségnek.

*

A bárd a Mittelmanné. Ő maga így ismerte fel, bár rajta semmi jel nem volt.

És mégse ő a gyilkos.

Mert nem a bárdal gyilkoltak.

A törvényszéki ítélet teljes határozottsággal állítja, hogy a Mittelmann bárdja volt a gyilkos eszköz és az ítélet további motiválásában is erre hivatkozik. Ezzel szemben a táblai ítélet már óvatosabb, amennyiben ítéletében azt mondja, hogy a sebek „au putut fi cauzate“, tehát csak okozhatta, egy hasonló („asemenea“ szó szerepel az ítéletben) eszköz.

A bírói ítéletek erre vonatkozó része két „ténymegállapítás“-on nyugszik. Az első: hogy a bárdot a gyilkosság közelében találták meg. A második az orvosszakértők véleménye.

A bárd megtalálása bizony misztikus. Miképpen lehetséges az, hogy csak három nap után találják meg; miképpen lehetséges az, hogy a bárd megtalálási helye és az ut között semmi nyom nincsen, márpedig ha hajították volna, akkor a nehéz eszköz nem akadhatott fenn a vékonyka, ujjnyi ágon?

*

A bíróság nem tud feleletet adni, megkérdi hát Mittelmant. Mert ha nem ő a gyilkos, akkor legalább ezt a bárd-históriát kell kimagyarázza.

És Mittelmann érzi, hogy az a bárd: vádolja. Érzí, hogy kelepcebe került. S vergődve erőlteti meg fejét, hogy kivágja magát... Megrettenve és szinte elvesztve lélekjelenlétét. Bizony, nálánál sokkal intelligensebb ember is elveszti ilyen szituációban a fejét.

A legkézenfekvőbbnek látszik az egyszerű falusi kereskedőember felfogásában, hogy a bárd valamiképpen, véletlenségből odakerült a szánba és amikor a szán többször felborult, akkor kieshetett, vagy esetleg az első támadás alkalmával kiemelték. A bíróság ezeket a feltevéseket *feltétlenül helyes logikával* cáfolja meg. A szánt Nagy József kocsis készítette elő és ő semmiféle bárdot nem látott. Ha a szán felfordult és a széna kiesett s vele együtt a bárd is, akkor, amikor a szénát visszatette, észre kellett volna vennie a kiesett hatalmas bárdot. Ugyancsak észre kellett volna vennie

akkor is, amikor ő maga tett egy ölnyi szénát a szánjára, — ha a széna között lett volna a bárd.

És itt ki kell térnem Mittelmannak egyik ellentmondására, melyre azután a bíróság súlyosnak tetsző következtetéseket épít fel. És ez az, hogy Mittelmann, aki maga is felrakott szénát a szánjára, előbb azt mondja, hogy a szénát ölbe vitte oda, azután pedig azt vallja, hogy vasvillával. Képzelse el bárki Mittelmann lelkiállapotát. Ártatlan! Negyednapra megtalálják a gyilkosság helyén a bárdot. Az ő bárdját! Egyszerű falusi gyerek, akinek agya hihetetlen munkát fejthetett ki e rejtély megoldásában. Nem csoda, ha kapkod, nem csoda, ha egy ilyen jelentéktelen részletkérdésben emlékezőtehetsége nem elég határozott. Ez az ellentmondás tehát alapul igazán nem szolgálhat.

*

Ugy Mittelmann, mint maga a bíróság azon az alapon állott, hogy a *gyilkosságot a bűnjelkénti bárd dal követték el*. És így logikus a bíróságnak az a harmadik megállapítása, hogy amennyiben Mittelmann szánjából a gyilkosokhoz került volna a bárd, akkor azok nem igyekeztek volna elhajítani, hanem ellenkezőleg, letették volna a holttest mellé. Ezek után tehát a bíróság, miután feltétlenül arra az álláspontra helyezkedett, hogy a gyilkosság a bárd dal történt, logikusan vádolhatta Mittelmannt. *Mihelyt azonban nem bizonyított, hogy a gyilkosság valóban a bárd dal történt, minden ehhez fűződő következtetés elesik. Egy hipotézis nem bizonyíthat egy másik hipotézist.*

*

Azonban még ezek után is válasz nélkül maradt egy kérdés és ez az: miképen lehetséges, hogy a bárdot csak négy nap után találták meg és akkor is egy vékonyka ágon. Az első kérdésre a bíróság egyszerűen a ködös, zuzmarás időre hivatkozott, amely lehetetlenné tette, hogy a bárdot észrevegyék.

Ezzel szemben újabb nyomozásunk hiteles jegyzőkönyvekkel igazolta azt, hogy a kiszállott bizottságok a holttesttől fel és le, legalább ötven méternyire tüzetesen átvizsgálták az erdő szélét anélkül, hogy a legkisebb nyomot találták volna. E bizottság tagjai vallják, hogy tiszta, világos idő volt és ötven-száz lépésnyire el lehetett volna látni s különösen látni kellett volna a bárdot, amely elüt a fák fehér zuzmarájától.

Lehetetlenség az, hogy ne vették volna észre a bárdot, ha tényleg ott lett volna, különösen ne vették volna észre azok az örök, akik a holttestet több mint huszonnégy órán át vigyázták, nagy tüzet gyújtottak, melyhez a rózsét az erdő széléről szedték.

A bárd tehát valóban csak a harmadik napot követő éjjelen kerülhetett ki a helyszínre, mert különben feltétlenül észre kellett volna előbb venni.

*

De még így is megfejthetetlen, hogy miképen került a bárd egy vékonyka, fagyott, zuzmarás, törekeny ágacskára, amikor, ha elhajítják, feltétlenül letöri az ágacskát és a földre hull. A bíróság külön szakértői szemlét küldött ki annak kipróbálására, hogy ha a bárdot elhajítják, fennakadhat-e a fán? Hajították a bárdot jónéhányszor, dobatták Mittelmannel, dobta az ügyész, a vizsgálóbíró. *Egyetlen egyszer sem akadt fenn*, mindig áttörte a fácska koronáját és leesett a földre. A bíróság ezekután kénytelen a szakértői szemlével szemben „véletlennek” beállítani azt, ami fizikailag lehetetlen. A „véletlen” pedig minden inkább, csak nem — bizonyíték!

Ez azonban a bárd rejtélyét még különösebbé teszi és valóban el kell ismerjünk, hogy úgy a szerencsétlen Mittelmann, mint a bíróság, de maga a védelem is tehetetlenül állott e rejtéllyel szemben és legfeljebb feltevésekre szorítkozhatott.

*

A védelem logikus feltevése az volt, hogy a bárdot — utólag lopták ki. De ez csak feltevés volt, minden bizonyíték nélkül. Már pedig a bíróság csak a maga *feltevéseit* vehette — ténymegállapításoknak.

A rejtély, amire nem tudott választ adni Mittelmann, amiből kiokoskodni nem tudott a bíróság, amit elfogadhatóvá nem tudott tenni a védelem, megoldotta egy egyszerű, bár gyilkosságokban tapasztalt vajai éjjeli őr: Szalai Zsigmond, aki kézzelfogható, természetes magyarázatát adta a bárd Hollós-tetőre való kerülésének, sőt mondhatjuk azt, egyetlen, elfogadható józan magyarázatát. Ne gondolja azonban senki, hogy ez a Szalai valami nyomozó zseni volna. Egyszerűen azért oldhatta meg a rejtélyt, mert szereplője az egész ügynek. Azért oldhatta meg, mert számára nem *rejtély* volt, hanem egy olyan titok, amely felől

mélyen hallgatnia kellett volna, azonban amelyet mégis kikotyogott.

Kicsoda ez a Szalai éjjeli őr? Öreg, hetven éves ember, ki mögött viharos múlt áll, tizenötévi fegyháznak, egy borzalmas rablógyilkosságnak emléke.

Valamikor ez a Szalai Mittelmannék bérese volt, azonban az utóbbi időkben nem igen járt a Mittelmannék portáján. A gyilkosság utáni kedd este azonban, hogy hogy nem, odakerült Mittelmannék udvarára, ahonnan azután óvatosan kiódalgott.

Ezen a keddi estén Mittelmannék udvaráról eltűnt egy bárd. Az a bárd, melyet a Hollós-tetőn megtaláltak.

Szalai a gyilkosság utáni időkben állandóan ivott. Volt pénze. És néha-napján bement Mittelmann Hermann — József nagyapja — korcsmájába is, ahol bizony gyakran szóba hozta a Hollós-tető történetét. Mittelmannéknak annál gyanusabb volt az ügy, mert Szalai felesége, egy iszákos öregasszony, gyakran pletykáztatott arról, hogy a férje akkortájt kint járt a Hollós-tetőn és megfázva jött haza. De maga Szalai is gyakran tett olyan kijelentéseket, amelyekből azután tiszta képet lehet a dologról alkotni. Ezeknek a kijelentéseknek szinte az egész falu tanuja, úgy hogy az újabban felvett jegyzőkönyvek összefogása hű képét adja annak, mi történt a Hollós-tetőn.

De itt még egy bizonyítékát adjuk annak, hogy Szalai előzetesen tudott arról, hogy a bárd körül valami történni fog. Emlékeznek olvasóink arra, hogy csütörtökön Szalai már ott járt Mittelmannéknál és jelezte, hogy a fiu gyanúsítva van. Pénteken reggel pedig a vajai csendőrőrmester azzal megy el hazulról, hogy a Mittelmann fiut később esetleg letartóztatják és ezzel különösképpen Szalait bizta meg. Pedig Vaján a bárd megtalálásáról akkor még mit se tudhattak. Szalai utközben — a vele levő káplár magyarul nem tudott — bölcsen ki akarja oktatni Mittelmann Józsefet:

— Ha azután valamit felmutatnak, nehogy vállald, tagadd le!

Mittelmann azonban nem hallgatott az öregre és mikor a bárdot felmutatták, azonnal felismerte, jóllehet Szalai ráncigálta a kabátja ujját. Szalai egy más alkalommal kijelentette és erre jegyzőkönyvek is vannak, hogy „az ügyész nem elég ügyes, dobatta a bárdot s nem tudja hogy deszkán vitték és úgy akasztották fel.“

Szalai, aki sokat köszönhet Mittelmannéknak, nem tud megnyugodni. Egyszer kifakadt:

— Ne én rám haragudjanak, hanem Balogh Lázár, meg Hajduk Áron örmesterre, ők az okai mindennek.

Máskor még többet is elárult:

— Hallottam, amikor Balogh Lázár megfenyegette a feleségét, hogy vigyázzon, *ne járjon el a szája, mert akkor megöli, mint azt a zsidót és elteszi láb alól, mint az ifju Mittelmann.*

Ugylátszik, Balogh és Szalai között a jóviszony megszakadt. Sokszor panaszkodott, hogy Baloghtól még egy fokhagymát sem kap, nemhogy búzát kapna, csak pénzt, hogy igyon.

Szalai egyízben beállított Mittelmannékhoz. Ott találja a kilenc gyermeket sírva. Az öreg elérzékenyedett és azt mondja:

— Nem halok meg addig, amíg ki nem vallom a dolgot. Ha tudnám, hogy tiz-tizenkét évvel szabadulni tudok, akkor mindent megmondanék.

Faggatni kezdik erre, hogy hát ki a tettes? „A fuvaros“, volt a válasz. Balogh Lázár ugyanis fuvarozással foglalkozik.

Egyízben pedig maga jelentkezik, hogy be megy a városba és „kihozza a József fiut“. Hogyan hozhatja ki? — faggatják.

— Majd én adok jegyzőkönyvet, nem az örmester. El fogom mondani: a bárdot úgy akasztották fel *hogy kivették a szánnak az oldalsó deszkáját és azon mentek a fáig, hogy a bárdot az ágra ráakasszák.*

Ime milyen egyszerű és milyen kézenfekvő ez a magyarázat.

Szalai Zsigmond, Balogh Lázár, s Hajduk Áron örmester méltó triója e nehéz kérdésre bizony könnyebben adhatott választ, akár bármilyen hármastanács, még ha a világ legkiválóbb jogászaiból is állították volna össze.

V.

Az orvosszakértők beírták a „raportul medico legal“-ba, hogy a sérülések *fejszé-től* eredtek.

Két nap múlva azonban nem egy *fejszét* találnak meg a Hollós-tetőn, hanem egy *bárdot*.

Az orvosszakértők hat hónap után szakvéleményt mondanak a bíróság előtt. Híhetetlen precíz szakvéleményt.

Hát persze, hogy a gyilkosságot bárdal is el lehetett volna követni. Ezzel a bárdal is, mely corpus delicti, de el lehetett volna követni „baltá“-val is. Hogy nem fejszét és nem baltát találtak — arról a szakértők valóban nem tehetnek.

S ha már ilyen alapossággal megállapították, hogy a Mittelmann bárdjával történt a gyilkosság, hasonló alapos-sággal adhattak precíz feleletet a bíróság valamennyi kérdésére.

S minden szemrebbenés nélkül állították,

hogy Kohn Dávid négy. sérülése egyazon kéztől és egyazon eszköztől ered;

hogy milyen sorrendbe történtek a halálos csapások.

Sőt még azt is tudták — csudálatos intuícióval dolgozik ez a törvényszéki orvosi tudomány — hogy a második, harmadik és negyedik ütés már a halál után érte az áldozatot.

A bíróságnak kissé feltűnt, hogy Mittelmann ruhája, keze nem volt véres.

Nősza, elő a szakértőket, akik egyszerűen megállapítják, hogy a fejen nincsenek nagyobb artériák, s így nem froccsent ki a vér Mittelmannra.

A bíróság — mit tehetett volna egyebet — az orvosi szakvéleményt szentírásnak vette, s erre építette fel további okoskodását. Így állapította meg azután, hogy ez a Mittelmann nagyon ravasz fiú, azért vágott még háromszor a már halott áldozatra, hogy úgy higgyék: többen ölték meg Kohn Dávidot.

S a bíróság mindenek felett és elsősorban az orvosi szakvélemény alapján meghozta marasztaló ítéletét.

Már pedig ezek az orvosi megállapítások teljesen *nélkülözik azokat az apriori adatokat, melyeken egy orvosi szakvélemény felépülhet.*

Ezt az újságíró, tehát a laikus is azonnal gyaníthatta. Hiszen valóban nem kell nagy szakértelem annak megállapításához, hogy talán a riportbeli „fejsze“ mégis más fajta sebet ejt, mint a két és fél kilós, 23 cm. élő *bárd*. Na meg a sebek is annyira különböznek egymástól, hogy talán szakismeret nélkül is sejteni lehet: talán mégse keletkeztek ezek egy kéztől és egy szerszámtól.

S a laikus is sejt annyit, hogy négy ilyen borzalmas vágás mégis csak bevérézi egy kissé a tettest.

De a laikus mégse szállhat szembe tudós orvosok, tudós

és meghitelt szakvéleményével. Meg kellett tehát kérdezzük azt, akinek egyedüli tudomány-ága a törvényszéki orvostan. Kérdéseket tettünk fel, tudományosan megalapozott kérdéseket, melyekre tudományos válaszokat kaptunk. Nem szerepelt a kérdések feltevésénél, hogy *ki volt a sértett és ki a tettes?* Így elvont, tudományosan megalapozott, az objektív orvosi tudomány megdönthetetlen alapján állapította meg a Kolozsvári Román Tudomány Egyetem törvényszéki orvostani intézetének Rockefeller-díj nyertes vezetője, Prof. dr. Kernbach a következőket:

1. A négy sérülés természeténél fogvást is bő vérömlést okozott.

2. Kohn Dávid sérüléseit, legalább a raportul medico-legal házagos adatai szerint ép úgy okozhatták bottal is. Ahhoz, hogy megállapítható legyen, milyen eszközzel történt a gyilkosság, teljes precizitással kell ismerni az okozott sebet és pedig nemcsak felületesen, de különösképen a csontok sérüléseit. Boncolási adatok nélkül semmiféle komoly megállapítás nem lehetséges.

3. Az a körülmény, hogy a hullát nem boncolták fel, a legsúlyosabb mulasztást jelenti, mert egy csomó hamis, meg nem álló, ellenőrizhetetlen következtetés elfogadhatatlan alapjául szolgált.

4. Elméletileg mindig a legsúlyosabb sérülés a *legutolsó*. (a két orvos ép fordítva állította) Ahhoz, hogy az ütések sorrendje megállapítható legyen, egy csomó más adatra van szükség. Adatokra, melyek hiányoznak.

5. Ép így nem lehet megállapítani, hogy milyen helyzeti viszonylatban volt a támadó és a sértett. Hiányoznak az adatok!

6. Ép így hiányzik minden olyan adat, amelynek alapján megállapítható lenne, hogy általában bárdal és hogy épen a bünjelként szereplő bárdal történt a gyilkosság.

7. Az eredeti orvosszakértő véleményben rengeteg olyan megállapítás van, melyek ellentmondanak az objektív orvosi tudomány elemi megállapításaival is. Így, hogy három sérülés *post mortem* történt.

Ime az egyetemi orvostani intézet megállapításainak egy kis része. De ép elegendő. Bizonyos ezek után, hogy a bírósági ténymegállapítások a kérdésekben abszolúte helyt nem állók. Mittelmann elítéltetése viszont elsősorban a bárd alapján történt.

De a bárd dal kapcsolatosan van egy súlyos, objektív, megcáfолhatatlan bizonyíték Mittelmann ártatlansága, illetve amellett, hogy *nem a bárd a gyilkosság eszköze.*

A bárdon ugyanis vérnyomokat nem talált az a háromszori, precíz kémiai vizsgálat, melyet a kolozsvári egyetemi törvényszéki orvostani intézet ejtett meg. *Cseppnyi vér sem volt a bárdon!*

A bíróság ezt a döntő fontosságú körülményt egy kézlegyintéssel intézte el:

— Bizonyára Mittelmann hóval lemosta, avagy azután az eső mosta le a vért, de még kézről-kézre is járt, be is pakkolták a csendőrségen — s így tűnhetett el a vérnyom.

Ezt a feltevést azonban ridegen megcáfolja a kémiai vizsgálatot végző törvényszéki intézet, mely megállapítja, hogy amennyiben a bárd dal követtek el a gyilkosságot, úgy feltétlenül, még ha lemosták is, a bárdfoka és a nyelv között feltétlenül megmaradt volna néhány vérsajt. *Tehát kizártnak vehető s ez tudományos megállapítás, — hogy Mittelmann bárdjával történt volna a gyilkosság.*

S ezzel összeomlott a legfőbb bizonyíték, melyen minden következtetés alapult.

A bárd, a vértelen bárd ketté kell vágja Mittelmann József rabláncát.

VI.

Valóban minden körülmény Mittelmann ellen szólt:

Marosvásárhelyre indulnak el — s a madarasi Hollós-tetön történik a gyilkosság:

megtalálják a gyilkosság helyén Mittelmann bárdját:

a vizsgálóbíró jegyzőkönyve szerint megtalálják a Hollós-tetön Mittelmann lábanyomát...

Minden összevág; egyik gyanúok megerősíti a másikat. S az előbbiekhöz végül egy új bizonyíték is akad:

Kis Antalék istállójába, — hova a gyilkosság éjszakájának hajnalán Mittelmannnt bevitték: megtalálják Kohn Dávid pénzét is.

Nem csoda, ha a bírói ítélet a maga „jogerőssé vált hipotéziseinek“ felépítésében néha elveszti a fonalat, vagy figyelmen kívül hagy olyan körülményeket, amelyek igen lényegesek a bűnügyben.

Sajnos, a bíróság már nem tehetett egyebet, minthogy a nyomozás, a vád és védelem elébe tárt anyagából kihá-

mozza a maga felfogásának, megállapításainak indokait. Ha a bárdal szemben fel is állíthatta Mittelmänn a maga tételét: a bárdot rosszakarói lopták ki, — teljesen válasz nélkül marad az ügynek az a tényleges, pozitív része, amely közvetlenül kapcsolódik Mittelmänn személyéhez. És ez a bíróságnak az a tanukkal igazolt megállapítása, hogy Kohn Dávid elrabolt pénzét Mittelmänn magához vette, ezt a „szánba“ eldugta és így azután különös véletlen folytán — a pénz Teodor Oltean nevű béresgyerek birtokába jutott.

A bíróság „tényc“ szerint Mittelmänn a gyilkosság elkövetése után kivette a pénzt Kohn Dávid zsebéből, azután gondosan begombolta az áldozat kabátját; a pénzt pedig, melyet Kohn egy „zsebkendőszerű rongyba“ között be, elrejtette a szánka valami tiktos rejtekhelyén (?) Innen esett ki a pénz a szánon levő — szalmába.

*

A bírói ítélet szerint és ezt tanukkal látja igazolva, a Kohn Dávid pénzét abban a szalmában találták meg, amelyet Mittelmänn szánjáról egy Gáspár János nevű fiatalember Kiss Antalék istállójába az állatok alá alomnak leteregtetett. Mindenekelőtt egy olyan kérdést kell itt tisztáznunk, amely talán első pillanatra jelentéktelennek és túlzottnak látszik, amely azonban nagyon jellemző fényt vet magára a bírói ítéletre is. Állatok alá valóban szalmát szoktak teregetni. A szénát azonban enni adják, különösen akkor, amikor egy más tulajdonát képező állatnak ellátásáról van szó. A bírói ítélet hosszú fejezeteken át megállapítja, hogy Mittelmänn szánjába úgy Nagy József kocsis, mint maga Mittelmänn csak szénát tett, szalma abban csak az egy ülepárna tölteléke volt. Ennek dacára, hirtelen fordulattal, minden különösebb magyarázat nélkül, amikor a pénz-történetéről van szó, Mittelmänn szánjában a széna helyett szalma szerepel, „fán helyett paie“. Ez érthető is, mert hiszen csak így magyarázható meg, hogy a Mittelmänn szánjában lévő szalmával került Kohn Dávid pénze az állatok alá.

De hadd mutassunk itten rá egy másik ilyen különös differenciára.

A törvényszék megállapítása szerint Oltean Teodor, Kohn Dávid pénzét egy rongyba összecsomagolva találta meg („o carpa strânsă ghem“). Ugy a pénzt megtaláló Oltean, mint édesapja a törvényszéki ítélet szerint, de amint

a jegyzőkönyvben is megállapítottuk, ezt a szót szerepeltetik „carpa“. Nyomozásunk során nem a „carpa“ szó szerepel, hanem ennek kevésbé irodalmi formája, „obdeale“, rongy helyett tehát kapca.

Az első pillanatban is szeget üthet bárkinek a fejébe: miképpen lehetséges az, hogy Kohn Dávid a pénzét egy piszkos rongyban, vagy pláne kapcában tartotta volna.

A táblai ítéletben minden átmenet nélkül a következő mondatrészt találjuk: „o carpa murdară ca o batista (náframuța) netativa“, tehát rongy, amely olyan, mint „egy be nem szegett zsebkendő“. Semmi féle tárgyi alap nem volt és nem lehetett arra, hogy a rongyot, mint egy be nem szegett zsebkendőt tüntesse fel az ítélet. Sokkal inkább ezt a rongyot közönséges kapcának tüntethette volna fel. Viszont akkor eselék a Mittelmann bűnössége melletti bizonyításnak egyik lehetősége.

*

Van ezenkívül a két érdekes indikáción felül is egy olyan momentum, amely ugyancsak jellemzője az ítéletnek és amelyet a bíróság vagy teljesen figyelmen kívül hagyott, vagy pedig, hogy úgy mondjam, csak „balkézről“ intézett el. A bíróság megállapította minden kétséget kizárólag, hogy Kohn Dávidnál 50.000 lej volt. Megállapította azt is, hogy Mittelmann tudott Kohn Dávid pénzéről. Megállapította továbbá a bíróság, hogy Oltean 20.000 lejt talált meg az istállóban.

Hova lett a többi 30.000 lej? Mert hiszen nem lehet feltételezni azt, hogy Mittelmann, aki ötvenezer lejt rabolt, csak 20.000 lejt dug el a szénába és nem az egész ötvenezret. *Hova lett a többi 30.000 lej?* Annál különösebb és izgatóbb ez a kérdés, mert hiszen hivatalos jegyzőkönyvek szerint a nyárádszeredai csendőrmester átkutatta Mittelmannnt, „perchiziție reglementare“-t tartott, azonban a szénában, illetve a szánban, sem pénzt, sem vérnyomot nem talál, de nem talált magánál Mittelmannnál sem, sőt nem talált Mittelmannék vajai othonában sem, amelyet keresztül-kasul kutatott, úgy, hogy még a kemencét is megnézte.

A törvényszéki ítélet egyetlenegy kis részletben igyekszik megfelelni arra, hogy hova lett a többi pénz. És itt megint rá kell mutassunk arra, hogy a bírói ítélet terhelőnek vesz minden feltevést, amely Mittelmann bűnösségére vonatkozik, kikapcsolja azonban azt, ami ugyanazzal a jogcím-

mel, sőt ugyanazzal az érveléssel menti. A törvényszéki ítélet ugyanis arra vonatkozólag, hogy a többi pénz hova lett, azt válaszolja, hogy ennek nincsen fontossága, mert hiszen „Mittelmann hétfőn és kedden, tehát két napon át teljesen szabad volt, azt csinálhatta, amit akart, sőt meglátogatta az édeanyja és a nagybátyja is.”

Más szóval ez azt jelenti, hogy Mittelmann egyszerűen „megfelelő idővel rendelkezett, hogy a talált pénzt eldugja, vagy másnak átadja, vagy pedig biztos helyre elrejtse.”

Ha Mittelmann „két napig szabad volt, ha azt csinálhatta, amit akart“, akkor azon a 30.000 lejen felül, amelyet így elrejtett, épúgy elrejtette volna a többi 20 ezret is. Amikor tehát felállították a tételt, minden alap és jogosság nélkül, hogy Mittelmann a többi 30.000 lejt elrejtette, megcáfolták azt a feltevést is, amellyel azt állították, hogy Mittelmann a 20.000 lejt a szánjában eldugta és otthagytá.

De a mindenáron való bizonyítani akarás, még tovább ment. Megkivánta állapítani azt, hogy Mittelmann utasítására hozták át a grófi udvarból a szánt és a lovat Kiss Antalék portájára, természetesen a bírói ítélet szerint, azzal az érveléssel, hogy itt Mittelmannnak a szeme előtt legyen a kocsiban a szalma, a szalmában a pénz. Ha viszont szeme előtt volt így a szán, akkor természetesen módja volt a 20.000 lejt is kivenni és épúgy elrejtetni, mint tette — legalább a bírói ítélet felfogása szerint — a többi 30.000 lejjel.

De nem igaz az, hogy Mittelmann utasítására hozták át a szánt. Pedig ha igaz volna, az sem jelentene semmit, hiszen természetes, hogy minden gazda ott szereti tudni a szánját, szekerét és főképen lovát, ahol maga is van, ahol gondját visélheti.

A vallomások ebben a tekintetben, tekintettel arra, hogy nagy idő múlt el, ellentmondóak. A községi bíró úgy emlékszik, hogy még az éj folyamán ők maguk vitték át. Mittelmann fogta a szán rudát, ők pedig a csendőrökkel együtt tolták. Kiss Antalék úgy tudják, hogy reggel ők adták utasítást Olteannak, hogy hozza át a szánt és a lovat. Oltean úgy tudja, hogy özv. Kiss Antalné mondotta, hogy hozza át a szánt és a lovat.

Egyetlenegy tanu vallotta csak a bírósági tárgyalás során, hogy Mittelmann utasítására hozta át a szánt és a lovat és ez Gáspár János cigánygyerek, a purde.

*

A bíróság a maga „fara indoiala“ feltevéseit máskülönben is ennek a Gáspár Jánosnak vallomására alapítja. És így állapítja meg, hogy Gáspár János kivette a szánból a szalmát és azt az állatok alá szórta.

De hadd vessük fel az egész egyszerű, természetes kérdést: Mit evett Mittelmann lova? Ez a látszólag jelentéktelen kérdés az egész ügynek a kulcsa.

Amikor ugyanis áthozták Mittelmann szánját és lovát, Mittelmannnak természetes gondja volt az, hogy a lova enni kapjon. És mivel ömaga nagyon törődött, szinte apatikusan levert volt az éjszakai izgalmak folytán, megkéri az Oltean bérest, hogy vegye le a szénát a szánról és adja a lovának enni. Oltean az, aki a szánról leveszi a szénát — egy ölnyi volt — és azt beteszi a jászolba, Mittelmann lova elé.

Ha tehát Mittelmann elrejtette volna a szánba a pénzt, akkor ömaga talál módot, mint ahogy a bíróság a 30.000 lejről megállapítja, hogy kivegye a 20.00 lejt és nem fog ő saját maga utasítást adni, hogy a szénát adják oda a lovának és így a pénzt feltétlenül találja meg más. Még tovább: ha viszont a szénával került volna be az istállóba a pénz, akkor természetes, hogy ezt a jászolban találják meg, ahova a szénát Oltean betette.

Oltean a pénzt azonban nem a jászolban találta meg, hanem egészen másutt, az istállónak éppen ellenkező részében, akkor, amikor az almot megforgatta. A pénz tehát az alom alatt volt elrejtve. Valaki ott elrejtette. Hogy nem Mittelmann, bizonyítja maga a pénz elrejtésének helye, továbbá az a körülmény, hogy Mittelmann egyáltalán nem volt benn az istállóban. Kís Antalék istállójába tehát más rejtette el, vagy másnak a révén került a pénz. Erről Olteanon kívül egyetlen egy ember tud számot adni és ez Oltean bérestársa, a pénzügy bírósági koronatanuja: Gáspár János, a „purde“, a cigánygyerek.

A bíróság nagy fontosságot tulajdonított annak a megállapításának, hogy Oltean Todor a gyilkosság éjszakáját otthon töltötte. Mi viszont, ugyanabból az okból, hasonló nagy fontosságot tulajdonítunk annak, hogy a gyilkosság éjszakáját Gáspár János nem töltötte otthon és alibit bizonyítani nem tud.

Igy tehát szerteomlik a pénz körül font bizonyíték is.

VII.

Ime, így oszlik széjjel Mittelmann bűnösségének kártyavára. Bármilyen súlyosak voltak is a gyanuok, sorra beigazoltuk, hogy a gyanu, az csak gyanu, míg a bizonyosság az, hogy nem Mittelmann a gyilkos.

— *De miért is gyilkolt volna? Mi oka lenne erre?*

Ez ez első lélektani kérdés.

A másik pedig:

— *Mikép határozta el magát a gyilkosságra?*

*

A bíróság két megállapításból indult ki.

Az első, hogy Mittelmann nagyon rossz anyagi helyzetben volt.

A második pedig az, hogy Mittelmann perverzül pénzéhes.

Az első ténymegállapítással szemben áll az, hogy az ítélet egyáltalán nem fedi a törvényszék előtt tett tanuvallomásokat, jöllehet a bíróság csak a terhelő tanukat veszi számba. Tény az, és a törvényszéki tárgyaláson is megbízonyítást nyert, hogy Mittelmann abban az évben hétszázezer lejt kapott bevasárlásra a marosvásárhelyi Büchler cégtől.

Tény az is, hogy Mittelmann abban az évben egy üvegüzletet bonyolított le, melyen tisztán legalább ötvenezer lejt nyert. De Mittelmannéknak házuk, nagy kertjük, szőlőjük és földjük volt, rendes kis szatócsüzletük, úgyhogy a gyilkosság idején Mittelmannék egy igen rendes falusi kereskedő ember anyagi helyzetében voltak.

Tény az is, hogy Mittelmann kezén milliónyi idegen pénz forgott meg, csak úgy bizalomra. Ha bűnös uton akar pénzhez jutni, sikkaszthat, lophat, csalhat, százezreket vághat zsebre s — nem kell gyilkolnia.

Ilyen naív tehát az első beállítás.

*

A táblai ítélet feltevésében még tovább megy. Kissé különösen hangzik, de Mittelmann Józsefet mint *perverz fiatalembert állítja* be, aki ha pénzt lát, azonnal elveszti a magafölött való uralmat és akár „holttesteken gázolt át”, csakhogy pénzhez jusson. És hogy ez így van, a táblai ítélet dr. Prosper Despiné Psichologie naturelle II. kötet 399. lapjáról idéz. „Általánosságban meg kell állapítanunk, hogy a normális érzésnélküli emberek száma sokra rug, az ilyen egyének perverzitását erősen izgatja az arany és a

pénz látása és így a pénzvágynak van a legnagyobb hatalma rossz lelkek fölött: ezek az emberek kikerülhetetlenül bünt fognak elkövetni." Egy jogi értekezésben mindenestre az értekező magas jogi tudását árulja el egy ilyen idézet, ebben az ítéletben azonban Mittelmannra vonatkoztatva, legszerényebb megítéléssel, — egyáltalán nem állja meg a helyét és semmivel sincs indokolva, még Prosper Despin dr. szaktekintélyével és francia mivoltával sem. Annál kevésbé, mert a francia írónak általánosságban tartott megállapításai valóban csak a Raszkolnyikov-szerű ifjakra vonatkoznak. Mittelmann József igen egyszerű jámbor vidéki fiatalember, akinek még különösebb szenvedélyei sincsenek, aki Ballavásáron is a várakozási időt, — amint az ítélet is felemlíti — szelíd dominózással tölti el.

De álljunk meg e szónál kissé: perverzítás. Mittelmann nem egy régi laptudósításban úgy szerepelt, mint mészáros-legény. Ezzel szemben tény az, hogy Mittelmann soha életében állatot le nem vágott, sőt amikor a sakter az állatot vágta náluk, még csak nem is segített neki, annyira gyengeszívű volt, annyira félt a vértől. Mészáros-sága mindössze annyiból állott, hogy a már leölt és vértelenített állat husát ő mérte ki, de ha lehetett, ezt is másra bízta. Így tehát nem állhat fenn az sem, hogy Mittelmann valami perverz gyilkolási vágy, vérszomj vezette volna.

Nem lehet tehát semmi olyan tény megállapítani, amely csak haloványan is, csak feltételezve is megmagyarázná, hogy mikép lehetett gyilkossá Mittelmann. Annál kevésbé, mert a bíróság erőtlen feltevése a maga naívságában esik össze.

*

De a modern kriminológus ellátogat nemcsak a tett helyére, de felkeresi a gyanúsított otthonát is. Bíró urak, Vizsgálóbíró ur, Ügyész ur: volt-e valamelyikük özvegy Mittelmann Izidornééknál Vaján. Mert én voltam. És velem együtt a két derék detektív is, akik becsületes kötelességgel előbb Mittelmann bűnösségének bizonyítékát keresték. Én jól ismerem a falusi zsidó otthonok képét. Jól ismerem azt az életet is, mely ezé a kis családé. Békésebb, melegebb falusi otthont én még nem láttam. Olyan ragyogó tisztaság, rend mindenütt, hogy az ember szinte fél a kilínchez, a tárgyakhoz nyúlni. A padló vakító fehér, olyan tiszta. Olcsó, egyszerű butorok, de sehol egy porszem. S a szekrény tetején

nemcsak alma és a szombati gyertyatartó, de könyv sok könyv!

És aki egyszer látta Mittelmannét, ezt a szolid, békés arcot el nem felejtheti. Ilyen anya nem nevel pénzéhes, perverz gyilkosokat. És aki látta a Mittelmann-lányokat, — az tudja, hogy itt szent tisztaságban őrzik a régi tradíciókat. S a gyermekek. Kilenc gyerek orgonasipja! Ott játszik kettő-három az udvaron. Milyen tiszták, milyen rendesek! Bizony, nem falusi gyermekek ezek. Pedig hétköznap van, nem tudták, hogy jövünk s mi is, szénát vásárló kereskedőknek mutatkoztunk be. S egy percre, mikor magunkra maradunk, a detektívek szinte könnyes szemmel néznek körül s mondják:

„Nem ilyen otthonból kerülnek ki a rablógyilkosok. Nem ilyen család gyermeke, aki gyilkol. Innen gyilkos el nem indulhat, ide gyilkos vissza nem térhet.“

*

Nincs tehát megmagyarázva, hogy miért gyilkolt Mittelmann.

A védelem a zsidóság népi etikáját állította érvelésének középpontjába. Azt a népi etikát, mely olyan erősen köti minden tagját, hogy gyilkos, rablógyilkos évszázadokra menően is alig egy ha akadt közöttük.

De a jegyzőkönyvek e lapján egy kis idegen jelt találunk. A mondat mellett, mely megállapítja, hogy zsidó — rablógyilkos nem lehet: egy kis vörös kérdőjelet irtak oda.

Egy vörös kérdőjel? Ki irta oda? Bíró? Ügyész?

Egy vörös kérdőjel, mely kemény felkiáltójellé merevedik a marasztaló ítéletben. Egy vörös kérdőjel, mely egy ötezeréves etikai értékkel egyetlen nevet állít szembe: a rablógyilkosságért elítélt Mittelmann Józsefét.

Lehetséges, hogy ez a kis kérdőjel belső rugó volt a mai napok sok gonoszságot szító hangulatában. E kérdőjellel szemben azonban:

Mittelmann József ártatlan!

E kérdőjel dacára:

Mittelmann József ártatlan!

E kérdőjeles ítélet dacára:

Mittelmann József ártatlan!

És így a kérdőjel nem a védő beszéde mellé, de az ítélet alá tartozik, mely etikai törvényeket megcáfolni mégse tud.

*

De a vörös kérdőjelen felül egy másik és egy másfajta jelet, mélyen szívébe nyilaló emberi megnyilatkozást találunk a Mittelmann-ügy jegyzőkönyvében. Helyesebben a jegyzőkönyven. Mert a „Dosar“ fedőlapján ceruzával írottan, háromszor-négyszer aláhúzva ez a megjegyzés szerepel:

Cătă Copii?

Hány gyermek. Mert nem jelentéktelen motívuma a Mittelmann-ügynek az a kilenc kicsiny testvér, kiknek korán elhunyt édesapját a legidősebb fivér, az alig tizenkilenc éves Mittelmann József helyettesíti. Más ebben a korban éli a nekilendülő élet legszebb napjait, az életbe indulás ezer izgalmát és szépségét. Mittelmann József azonban ebben a korban már egy tizenegytagú család fentartója. Apa helyett apa!

Megkérdézem, érdeklődöm a József gyermek szokásai után. Volt-e valami szenvedélye, költött-e ruhára, kártyára, mulatásra?

A válasz nagyon jellemző. Mittelmann József egy év alatt mindössze annyi pénzt vont el saját céljaira, hogy egy olcsó gummikabátot vett magának. Különbözik minden keresményét anyjának adta át és a nehéz család fentartására, a gyermekek nevelésére, ruházkodására fordította.

Ezek után hadd tegyük fel mi is a kérdést, melyre a bíróság hosszú oldalakon át felel meg:

— Előre megfontolt szándékkal követte-e el Mittelmann József ezt a tettet, — melyet, amint megállapítottuk — el sem követett.

*

A bírói ítélet az indokok egész légióját vonultatja fel annak bebizonyítására: Mittelmann József bizony minden kis részletet eleve kidolgozott, hogy Kohn Dávidot eltegye láb alól. Valóságos szövevény az, amit Mittelmann József felhasznál, hogy Kohn Dávidot a Hollós-tetőre kicsalja. Egész sereg tanu vonul fel ennek igazolására.

De hiába minden. Az emberi józanság felülemelkedik a bírói „mérlegeléseken“ és „hipotéziseken“ s az ítélet megszövegezésében is olyan megnyilatkozásokat vált ki, amelyek valóban öntudatlanok, de annál emberibbek. A táblai ítéletben olvassuk: „Kohn Dávid nem sejtette, mi vár rá, mint ahogyan minden valószínűség szerint maga a vádlott se tudta, hogy mi fog a következő percben történni.“

Már pedig az, aki napokon át készül egy tett elköve-

tésére, aki meséket talál ki és csapdákat állít; aki annyira ravasz, hogy a gyilkosság után lóhalálában, kifutva, szinte esztét vesztve, jelentkezik a csendőrségen, persze, hogy a gyanút ezáltal is elterelje magáról, mint ahogy az ítélet megállapítja; aki első pillantásra felismeri a bárdot s magáénak mondja — persze megint csak ravaszságból, persze megint csak azért, hogy a gyanút elterelje magáról, ez a híhetetlenül ravasz. —, mert ugye, ilyen ravaszságot a bűnügyi krónikák eddig még nem ismertek — nem tudta, hogy a következő percben mi fog történni? A bárd a vállán van — bírói ítélet szerint, — de azért nem tudja, hogy miért van a vállán, nem tudja, hogy mit akar vele.

És mégis: előre megfontolt szándékkal elkövetett rabló-gyilkosságról van szó.

*

A bíróság ezt a ténymegállapítást arra építette fel, hogy Mittelmann negyvenlejes lóheremagot kínált megvételre Kohnnak, azzal a fogással, hogy azt huszonöt lejért meg lehet kapni.

Kétségbeejtő tehetetlenség! Nem akadt egy bíró, ügyész, de védő sem, aki feltette volna a legegyszerűbb kérdést: mennyi volt a lóheremag forgalmi ára akkor? Vajjon a huszonötlejes lóheremag tényleg csak egy gyilkolni akaró, ravasz ember agyában létezhetett-e?

Ha feltették volna ezt a szimpla kérdést, bizony olyan választ kaptak volna, mely egyszerűen feldönti az ítélet hosszú megállapítását. *Lehetett huszonötlejes lóheremagot kapni. Még olcsóbbat is.* Tizenkilenclejes lóheremagot vásárolt egyik legnagyobb marosvásárhelyi cég. A kereskedelmi és iparkamara szerint a középár 30—35 lej között mozgott.

*

De előfordul az az ebben az ítéletben ugyancsak nem szokatlan eset, hogy maga a bírói ítélet cáfolja meg önmagát, hogy a bírói indokolás egyik állítása megcáfolja a másikat.

Vegyük mindjárt a lóheremag árát. A bírói ítélet szerint Mittelmann „arcátlanul hazudott“, amikor a lóheremag árát huszonöt lejben adta meg. Ezzel szemben vegyük elő a bírói ítélet 19. oldalát, amelyben a következő mondatot találjuk:

Özv. Kohn Dávidné vallomásából megállapítást nyert az a körülmény, hogy a vádlott Kohn Dávid-

nak azt mondotta telefonon, hogy a lóheremag ára negyven lej kilogramonként.

De maga Erdélyi Elemér, a lóheremag tulajdonosa azt állítja, hogy a hónap elején kérte a negyven lejes árt. Nem kell nyomozó zseninek lenni ahhoz, elég bármelyik nagyobb marosvásárhelyi termény-cég üzleti könyveit megnézni és megállapíthatjuk, hogy a lóheremag ára decemberben alaposan ingadozott és pedig lemenő tendenciával.

A bírói ítélet beállítása tehát, függetlenül a gyilkosság egész tényétől, elesik és abszolút bizonyító erővel még egy egyszerű kereskedelmi perben sem bírna, nemhogy bűnügyben.

A másik ellentmondás arra vonatkozik, hogy a bírói ítélet szerint Mittelmann telefonon hívta Kohn Dávidot: csütörtökön estefelé jöjjön a lóheremag megvételére. Ez a bírói ítélet szerint azért történt, mert „este már sötétség van és így valószínűleg meg van a várt alkalom arra, hogy a tervezett gyilkosságot elkövesse és az áldozatot kirabolja“.

Ezzel szemben maga a bírói ítélet megállapítja, hogy csütörtök délután beszélt ugyan telefonon Kohn Dáviddal, a megállapodás azonban az volt, hogy Kohn pénteken jön Ballavásárra. Tehát csütörtök estéről szó sem volt.

Hasonló értékűek azok a bírói megállapítások is, melyek Mittelmann és Erdélyi találkozásáról szólnak. S a súlyos vád nevetséges és jelentéktelen kérdés lesz, amikor azzal bizonyítják Mittelmann bűnösségét, hogy bár tudta, Erdélyi vasárnap nincs otthon, mégis odacsalta Kohn Dávidot, s hozzá este csalta oda.

Milyen egyszerű Mittelmann védekezése: azt hitte, hogy estére hazajön, mert ez is előfordult jónéhányszor...

*

Ime, ez is összeesik, ez a vád is önmagát falja fel.

Nem Mittelmann a gyilkos. Dehát ki?

Erre Mittelmann, a gyilkosság *koronatanuja* nem tud felelni. Ha a gyilkos eléje kerülne: akkor talán felismerné.

Mint ahogy fel is ismerte! Mint ahogyan a felismert be is vallotta, hogy ő a gyilkos!

Es mégis Mittelmann az, aki még mindig a börtönben ül.

Ez a kérdés azonban már nem tartozik e könyv feladata körébe. Mi csak Mittelmann ártatlanságát akartuk — s hisszük ez sikerült is — bebizonyítani.

A többi, az igazi gyilkosok kézrekerítése : az ügyészség feladata : volt és most is az.

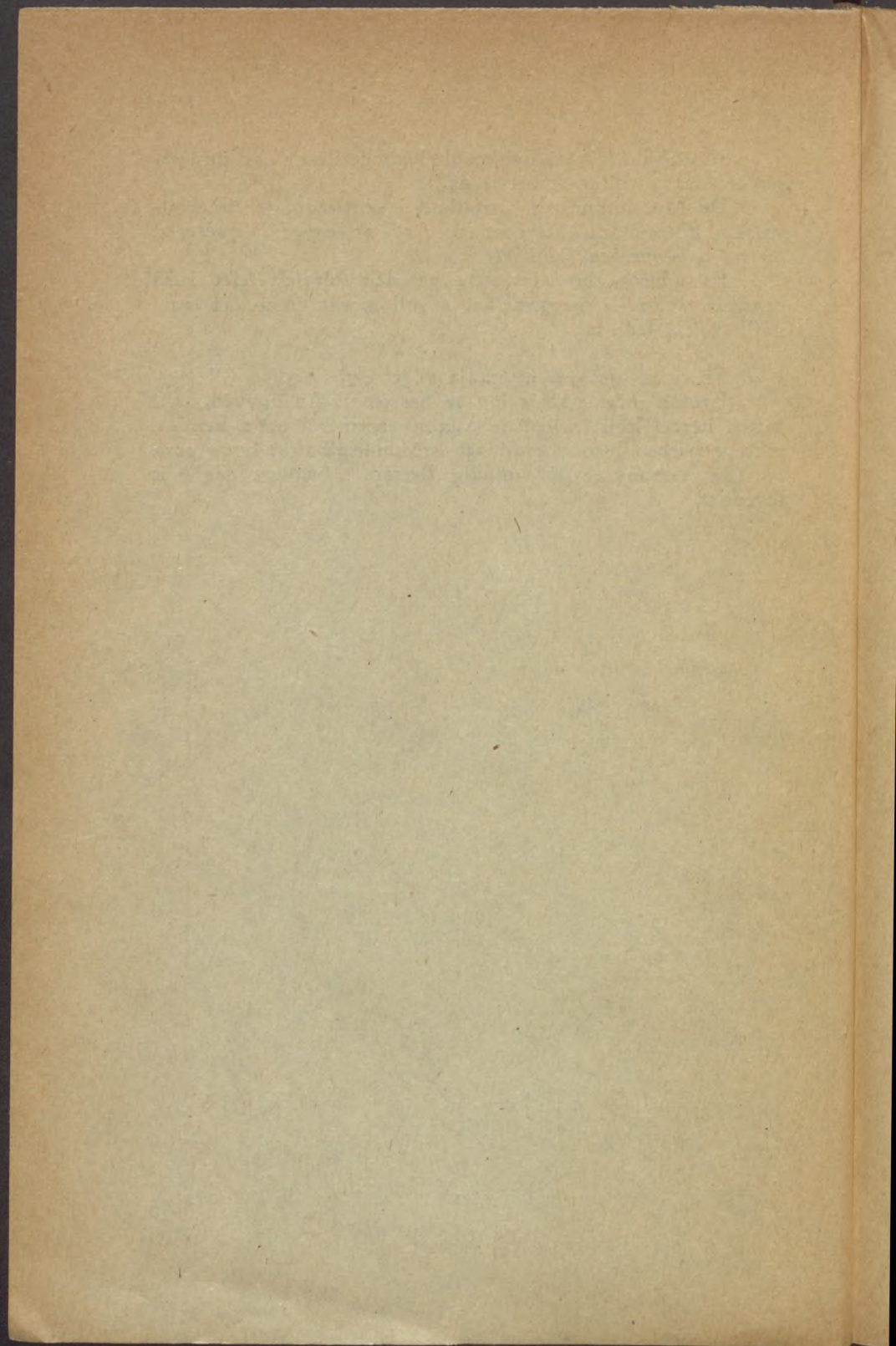
De Mittelman, az ártatlanul senyvedő, ezennel átveszi a koronatanu szerepét is. Azt az *egyedüli szerepet*, melyet a *bünperben* betölthet.

És a bírósághoz intézett, perének ujrafelvételét kérő beadványában — megteszi azt a vallomását, mely az igazi gyilkosokat fedi fel.

*

Ezzel az ujságíró munkája véget ért.

Ezután már csak a jogász beszélhet. Az ügyvéd, aki biztos kézzel köti le Justícia asszony szeméről azt a kendőt, mely e perben bizony csak azt szimbolizálhatta, hogy ez a fenséges asszony se lát mindig tisztán, s bizony még ő is tévedhet.

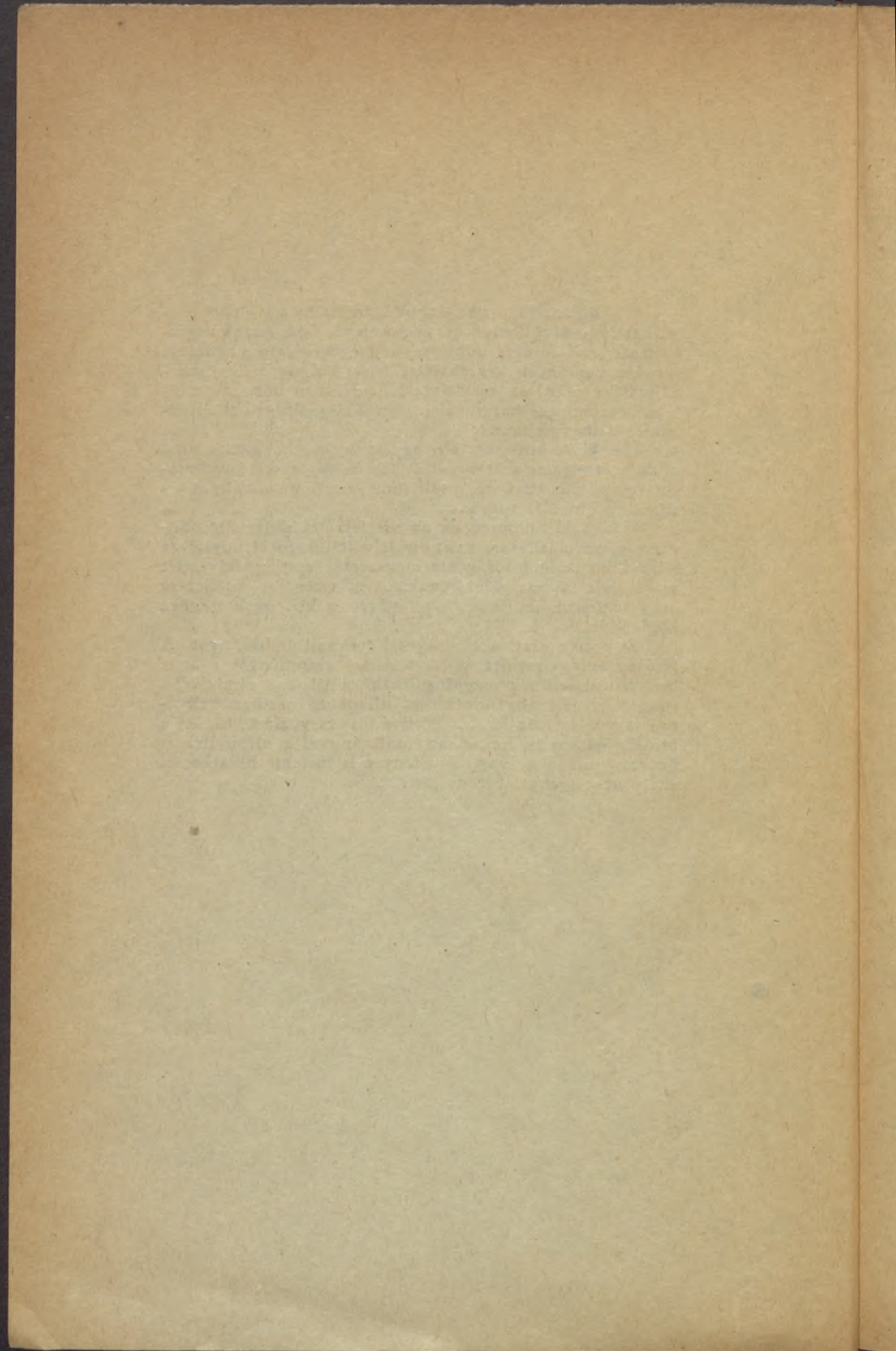

453. §. ... joga van a bíróságnak, ha az előbbi ítélet hatályon kívül helyezése alaposan várható, annak végrehajtását, valamint a büntügyi költségekre és a magánjogi igényre vonatkozó végrehajtást is, a kir. ügyészség meghallgatása után, az újrafelvétel kérdésében hozandó elsőfoku, érdemleges határozat meghozásáig felfüggeszteni, illetőleg félbeszakítani.

454. §. A bíróság a kir. ügyészség meghallgatása után minden vizsgálat és tárgyalás nélkül végzéssel visszautasítja az újrafelvétel iránt tett indítványt, ha alkalmas bizonyíték nincs felhozva...

455. §. Ha nincsen ok az újrafelvétel iránt tett indítvány visszautasítására és az újrafelvételt kérő bizonyítékra is hivatkozik, a bíróság ezt megszerzi, esetleg felvételét meghagyja a vizsgálóbírónak... A vizsgálat befejezése után az iratok indítvány tétel végett a kir. ügyészséghez küldendők.

Ez 8 nap alatt a bíróság elé terjeszti indítványát. A bíróság megvizsgálja a bizonyítás eredményét s ha a bizonyítást teljesen meghiusultnak találja, az újrafelvétel iránt tett indítványt elutasítja. Ellenkező esetben nyilvános tárgyalást tűz ki... Nyilvános tárgyalást tűz ki a bíróság akkor is, ha... az indítvánnyal a bizonyíték is be van mutatva, vagy oly tényre is történt hivatkozás, mely nem igényel bizonyítást.

Tekintetes Törvényszék!

A tárgul-murási törvényszék P. 3039/1922. sz. ítéletét u. o. Curte de Apel 716/923. sz. helybenhagyó ítéletével és ezt részben módosító Inalta Curte de Casație și Justiție 1119/924. sz. ítéletével befejezett ügyemben igazolt ügyvédek útján törvényes időn belül a F.p. 446. § 1., 3. pontjai, a 447 § alapján

UJRAFELVÉTELI INDITVÁNYT

van szerencsém benyújtani, kérvén az alább kifejtendő tényállás és jogi helyzet eredményében a 453. II. bek. és a 455. § 5. bek. alkalmazását: a büntetés felfeszakítását és vizsgálat mellőzésével a nyilvános tárgyalás kitézését és 462. §. alapján a sérelmes ítélet egészbeni hatályon kívül helyezését.

INDOKOLÁS:

A)

Az Inalta Curte de Casație și Justiție visszautasítván a Ppa. 385. § 1. a) és b) pontjaira alapítatott semmisségi panaszt, a Curte de Apel, mint utolsó érdemi forum azon ténymegállapítása jogerőre emelkedett, hogy: a sértett életét 4 bárdütéssel, pénzének kirabolása céljából kioltottam, mely célt meg is valósítottam. Ilykép a Cpa. 349. § utolsó bek. szerint minősülő büntettet követtem el.

A Curte de Apel ítéletét kell tehát alapul vennem jelen indítványom keretén belül:

E szerint pedig:

1. Megszorult vagyoni helyzetben voltam.
2. A sértettet az akkori piaci árnál nevetségesen alacsonyabb, 25 lejes löheremag vételének meséjével célzatosan és rosszhiszeműen 1922 december hó 17-én este Balauseri község állomásáról elcsaltam.

3. Miután Erdélyi löheremag tulajdonost nem találtuk otthon, Targul-Mures felé indultunk. Ezt az utirányt én a sértett tudta nélkül, — alvó állapotban lévén, vagy pedig

erőszak alkalmazása által, — megváltoztattam, amennyiben a népes sosea naționala-ról a csupán egy községet kiszolgáló, meredek, nehezen járható, elhagyott, erdőkön keresztül-vívó Pasarení községbe vezető megyei utra tértem.

4. Itt, miután az ut meredek volt, kénytelének voltunk a szánról leszállni, s gyalog mentünk a Hollós-tetőre tovább és pedig a sértett ment elől, én pedig megette.

5. Ekkor én hátulról a bűnjelt képező bárdal az elsőfoku ítéletben leírt négy ütest mértem a sértettre.

Erre a négy ütésre vonatkozólag az orvosszakértői vélemény alapján a továbbiakat is ténynek vette a bíróság:

6. A négy ütés egyazon kéztől ered, azokat egyazon eszközzel — a bűnjelt képező bárdal — követtem el;

a négy ütés közül az elsőnek jelzett álló helyzetben érte a sértettet, míg a többi három már *post mortem* következett be;

az ütések nagyobb ártériát, mivel ilyenek az orvosszakértők szerint a fejen nincsenek — nem vágta át, s így a sérülések természete szerint vér nem fröccsenhetett ki, tehát, — a *post mortem* történt ütések folytán is, — nem kellett ruhámat bevéreznem.

7. A bűnjelt képező bárdot ezután én az ut mentén levő cserjesbe hajítottam, ahol négy nap múlva, a legszélső fácska vékonyka ágán felakadva meg is találták, anélkül, hogy az ut és a fácska között nyom lett volna, ami a hajítás tényét kétségtelenné teszi.

8. A bárd a sértett vérével borított volt, s hogy a törvényszéki intézet nem tudott vérfoltokat a bárdon találni, ez onnan ered, hogy a bárdot a gyilkosság elkövetése után, mielőtt elhajítottam volna, hóval letöröltem, de négy napon át a nedves idő is lemosta, majd kézről kézre járt, a csendőrség bepakkolva küldötte a vizsgálóbírónak, s így ennyi manipulálás után természetes, hogy már nem volt vér rajta.

9. A gyilkosság után 17 nappal megtartott vizsgálóbírói helyszíni szemle során a Hollós-tetőn megtalálták csizmam lenyomatát.

10. A gyilkosság elkövetése után a sértett kabátját kigomboltam, zsebeit átkutatva a nála levő összes pénzt, mely egy zsebkendő-szerű rongyba volt beköltve, — magamhoz vettem, majd a kabátot újra rendesen begomboltam.

11. a magamhoz vett pénz huszezer lej volt.

12. Ezt az összeget azután a szánban, ahol egy titkos

rejtekhelynek kellett lennie, — mert a csendőrség átkutatta, s nem talált benne semmit, — elrejtettem.

13. Oltean Todor béres gyermek, ki Koronkán, Kis Antal portáján szolgált, hova engem a gyilkosság éjjelen bevitték, s ahol én három napon át szabadlábon, de őrizetben voltam, a huszezer lejt megtalálta.

14. Az istállóba a pénz úgy került, hogy rázás, felborulás következtében a 13. pont szerinti rejtekhelyéből a szánon levő szalmába esett;

a szánt kívánságomra, — nehogy valami elvesszék belőle, — áthozták Kis Antal udvarára.

a szánból a szalmát és a szalmával együtt a pénzt alomnak bevitték az istállóba, a tehenek alá.

Az alom felforgatásával a pénzt tartalmazó rongy-csomag előkerült.

B.

Ezen tényállás megdöntésére elegendő volna a mindennek központjául szereplő bárdnak alibijét igazolnom. Mert ilykép ha igazoltatnék, hogy a bárd nem volt a gyilkosság eszköze, — összeomlanék az egész tényállás felépítése, lévén az egész dedukciónak és konkluzióknak egy igen szellemes szövedéke.

Amde ezenkívül bizonyítékom van minden egyes tényállási részlet megdöntésére is.

Sőt, hogy a harmadik védővonalat is precíze kiépítsem, még azon esetre is teljes mértékben mentesítő hatású bizonyítékaim volnának, ha az előbbi két eshetőség nem is léteznék. Ha a bárd tényleg eszköze is volt a gyilkosságnak, ha a többi tényállási részletet sem döntöm meg, mégis a jogerőre emelkedett ítélet bizonyosságot tartalmazó tényállása megdől az által is, hogy a valódi tettes, vagy esetleg tettesek személye és az alapos gyanu bizonyítékai felől bőséges adatokkal támogatom a bíróságot.

C.

I. A tényállás szerint én a bűnjelként kezelt bárddal sértettet négy csapással meggyilkoltam.

Hiába lettem volna tehát én a legmegrögzöttebb, fiatal bűnöző, aki napokkal azelőtt leselkedtem a sértettre, huzom a háló fonalait köréje;

hiába csalom el a csábító mesével, hogy 50%-kal olcsóbb lóheremag kapható:

hiába csalom el én este;

hiába változtatom meg az utat, a népes „șosea“ helyett az egyetlen községet kiszolgáló, meredek, erdőkön átvezető, embernemlátta hegyi utra;

hiába vagyok oly ravasz, hogy szép lassan gombolom ki a sértett ruháit, kiveszem pénzét, aztán újra visszagombolom szépen, gondosan, aztán — esetleg még előbb — úgy kezem, mint ruhám gondosan lemosom, mert ha nem is nagyon fröccsent reá a vér, mégis valami nyoma csak kellett legyen, már csak azért is, mert egy véres zsebkendőbe csomagolt pénzköteget vettem ki a sértett ruhájából;

hiába mosom le ugyancsak késő éjjel hóval a bárdot — annak úgy vas, mint faalkatrészét, sőt ki is kell vegyem a nyelét, nehogy ottmaradjon a legnyilvánvalóbb rejtekhelyen is a vérből valami;

hiába dobom úgy el a bárdot az erdő legközelebbi fiatal fájának ujnyi vékony ágára, hogy egy ágat sem vág, tör le a 2¹/₂ kg. súlyu, hatalmas lendülettel dobott tárgy;

hiába dugom el a pénzt a primitív, deszkákból összeeszkábált szánka — valami antik secretárjéhez méltó és a csendőrök által sem felfedezett — rejtekébe, melyből azonban mégis kicsuszott később a szalmába;

hiába találok ki nagyon ravaszul felépített, de könnyen leleplezhető meséket:

ha kétségekivül megállapítható a modern törvényszéki orvostan elemi szabályaival, hogy a bárdon nem lehetett egyetlen csepp vér sem, tehát nem követhették vele el a gyilkosságot, — nem mérhettek vele négy oly hatalmas vágást, akkor mégis összedőlt az egész építmény, elvesztette minden erejét az ítélet, mert

a gyilkosságot nem ezzel az eszközzel követték el s így nem én követtem el. Hiszen a bárd tulajdona volt és maradt mindvégig a súlyos gyanu és ítélet alapja.

Már pedig a cluji Institut Medico-Legal vezetője dr. Kernbach Mihály, docens, világszerte ismert tudós, az amerikai Rockefeller ösztöndíj nyertese az ide csatolt hivatalos szakértői véleményt adta.

Már pedig ezen hivatalos szakértői vélemény minden egyes pontja halálos csapást mér a jogerős ítélet tényállására. Minden vonatkozásában megcáfolja a tényállás alapjául szolgáló orvosszakértői véleményt.

Elegendő ezek közül csupán a legkirívóbb megállá-

pításokra hivatkoznom, melyek egyenként is alkalmasak arra, hogy a jogerős ítélet hatályon kívül helyezzék. Ime:

a) A törvényszéki orvostan szabályaival homlokegyenest ellentétben van az,

hogy autopsia igénybe vétele nélkül megállapítható legyen, vajjon botokkal vagy vágó szerszámmal követték el a gyilkosságot. A botokkal okozott sérülés *külsőleg* ugyanugy nézhet ki, mintha fejsze, bárd stb. okozta volna a sérülést.

b) Vágószerszámok igénybevételét csak a csontok sérüléseinek alapos megvizsgálásából lehet megállapítani.

c) Ahhoz, hogy azután további megállapítás történjen és pedig arra vonatkozólag, hogy mely vágószerszámmal követték el a sérülést: fejszével, „toporral“, vagy „bárd“-dal, melyeknek súlya, élének hossza lényegesen, nem egyszerűen száz százalékosan különbözik egymástól, nem elegendő a sérülések külső kinézésének, hosszának s nem autopsia útján felvett mélységének leírása, de autopsia útján pontosan meg kell állapítani, mérni a csontos részek sérülését s csak ennek alapján állapíthatja meg az objektív orvosi tudomány azt, hogy milyen *fajta* eszközzel történt a sérülés.

d) S ha így a sérülést okozó szerszám *fajtáját* már megállapították, csak a legpontosabb összehasonlítás, a csont sérülésebe való beillesztés alapján állapítható meg az az *egyetlen* egy fejsze, topor, vagy bárd, mely valóban a sérüléseket okozta.

e) Lehetetlen autopsia nélkül annak megállapítása, hogy a sértett sérüléseit valóban a „corpus delicti“ két és félkilós, 21 cm. átmérőjű, 22 cm. élhosszuságú, 8·7 cm. foku, 54·5 cm.-es nyelű bárd okozta volna, mert az, hogy ezek közül melyik vágóeszköz szerepelt, az okozott sérülések legkarakterisztikusabb és élesen megkülönböztethető jellege, a koponya megvizsgálása hiányában az orvosszakértői jelentésből hiányzik;

f) de ellenkezik az objektív orvosi tudománnyal, hogy a fejen nincsenek bő vérzést okozó arteriák; ellenkezőleg, azok abnormis vérömlést, freccsenést okoznak;

g) hogy e bő vérömlés és freccsenésnek semmi nyoma ne legyen a tettes ruháján;

h) hogy az ily vérömléseket okozó bárdon, még annak tüzetes és többször (háromszor) megismételt vizsgálata után sem volt leggyengébb nyoma sem felfedezhető az emberi vérnek, — még a nyélnek a bárdtól való elválasztása után sem, pedig a fának azon részébe legkönnyebben ehette volna

be magát és a bárdtól való elválasztása nélkül a legalap-
sabb eltüntetésí eszközzel sem volt eltávolítható;

i) hogy ugyanazon kéztől és eszköztől eredtek az összes
sérülések, mert ezek megállapítása autopsia és a csontsérülé-
sek precíz vizsgálata nélkül semmi esetre sem történhetik meg;

j) az ütések sorrendjének megállapítása, valamint

k) a támadó helyzete és

l) a „post mortem“ ütések kérdése, mert idevonatkozó
adatok teljesen hiányoznak. De

m) az orvosszakértői vélemény telve a legkirívóbb el-
lentmondásokkal:

n) hogy a bádról a vérnyomokat semmiesetre sem
tűntethette el a nyirkos időjárás, sőt még eső sem, mert ez
utóbbinak nyomai lepereregtek volna és a fa alatt meglátszo-
tak volna, de különben eső sem volt, csak zuzmara.

o) hogy kézből-kézbeadással a vérnyomok eltűntek és
végül

p) csupán egy exhumálás vezethet precíz megállapításra.

*

Hangsúlyozni kívánom, hogy ezen új szakértői véle-
mény még az esetben is kétségkívül döntő jelentőségű
volna, ha a bírói ítélet alapjául szolgáló orvosszakértői szemle
jóvá is lett volna hagyva a Consiliul Sanitar Superior által,
ami azonban *nem történt meg*. U. i. A C. S. S. csak az
eredetileg írásban beadott „raport medico legal“-t hagyta
helyben, melyben természetesen szó sem lehetett az ennek
felvétele után csak két nappal reá felfedezett bádról, amint
nem is volt. Ebben a raport medico legalban kifejezetten
csak „secure“ szerepel, s a C. S. S. a „secure“-t hagyta jóvá,
tehát a fejszét és nem a bárdot. Amikor aztán a főtár-
gyaláson immár szóba kellett jönnie a minden konklúzióknak,
dedukciónak, presumpciónak és logikáknak alapjául, sőt köz-
pontjául behelyezett bárd, az orvosszakértők egy egészen új
és helybenhagyásnak alá nem vetett véleményt mondtak.

Ilykép tehát az orvosszakértői vélemény és ennek alap-
ján megállapított tényállás annál is inkább megtámadható
és megdöntöttnek tekintendő.

Indítványozom tehát tisztelettel a bárd kémiai vizsgá-
latának is megismétlését,

indítványozom ugyancsak az exhumálást is.

D.

Amde ha még a bírd corpus delictiként való szerepeltetésének abszurd volta a fentiek szerint nem is volna (értelhetetlen indokból) — ami azonban előbbieik szerint kizárt — megállapítható, vagy ennek dacára sem vennék teljesen összeomlottnak az egész tényállást, íme minden egyes tényállási részletet a legeffectívebben, teljes bizonyító erővel bíró módon megcáfolok:

ad 1.

Tényállásként állapítottatott meg, hogy szorult, sőt kétségbeesett anyagi helyzetben voltam, mely fatális rugóként keltette fel bennem a perverz pénzvágyat. Idevonatkozólag a bíróság abból indult ki, hogy főfoglalkozásom a mézszárosság volt, már pedig ez Farkas Herman szerint nem ment jól, viszont Máthé Stefán szerint a lóheremegvételehez nem volt pénzem.

a) Állítom, hogy a főfoglalkozásom a terménykereskedés és más kereskedelmi ügyletek lebonyolítása volt. Mézszárossággal hívatásszerűen nem is foglalkoztam, hanem a kevésszámú zsidó lakosságot láttam el hébe-hóba kóserhussal, ami abszolút jelentéktelen mennyiség volt.

Mindent megelőzően hangsúlyozom, hogy háztartásom biztos alapját a vegyeskereskedés és egy szőlőbirtok képezte, melyek anyám kezelésében voltak. Én magam intenzíve foglalkoztam terménykereskedéssel, olyképp, hogy egyik fő bevásárlója voltam Arthur Büchler és Tsa tárgumureşi cégnek, szállítottam továbbá a Bürger Albert cég részére is.

Hangsúlyozom, hogy ezen tömeges vásárlásaim céljára pénzre sem volt szükségem, amennyiben ezen cégek a szükséges pénzt rendelkezésemre bocsátották.

b) Hogy ezen bevásárlások nem voltak csupán sporadikusak és néhány kisebb ügyletre szorítkozók, csatolom eredetiben és hiteles fordításban az Arthur Büchler & Co. levelet, mely szerint apróbb tételeken kívül az 1921/22. évi kampányban csupán ezen egyetlen cég részére 22 vagon terményt vásároltam be és effektuáltam minden kifogás nélkül.

c) Ugyancsak 1922-ben nagyobb tételben szállítottam Bürger Albert gyárának is.

d) Ugyancsak 1922 augusztusában és szeptemberében a Bognár és Szántó és Czell sörgyár oradea-marei raktáraiból 65 vagon üvegcserepet kaptam összesen 3000 lejért és azt

a turdai Fabrica de Sticlă részére eladtam lej 38.755 árban. Ezt igazolom a csatolt két drb. Bognár és Szántó levéllel és a csatolt Banca Centrala levelével, valamint

Erczman Albert turdai lakos tanuval.

e) Ugyancsak e tanuval kívánom igazolni, hogy ugyan-ezen évben Gheorgheni-ben újabb három vagon üveget vásároltam.

Csupán az üvegüzletekből eredő tiszta jövedelmem meghaladta az

50.000 lejt.

f) De a fenti üzleteken kívül foglalkoztam saját szám-lámra is terménykereskedéssel és így kerültem Bălăuşerra, ahol át kellett vennem

Goldstein Ignác bordosi kereskedőtől vásárolt 1 vagon zabot, melyet 28.000 lejért vettem és

Mihály Károly tárgul-mureşi terménycégnek 33.000 lejért adtam el.

Eközben kerültem össze szerencsétlenségemre és tisztán véletlenségből Kohn Dáviddal, kit azelőtt nem is ismertem. U. i. Máthé Ştefan állomásfőnök telefonált Seplacra, hogy ki venne velem együtt részt egy lóheremagüzletben s erre jelentkezett Kohn Dávid. Hogy mennyire nem volt fontos számomra ez az üzlet, mi sem jellemzi jobban, minthogy Kohn Dáviddal akkor csakis Máthé tárgyalta és csak később hozott vele össze, bár már az első találkozásnál is a főnöki szobában voltam.

Teljességgel elesik tehát az a ténymegállapítás, hogy megszorult anyagi helyzetben voltam. A fentiek szerint az 1922. év rám nézve üzletileg nagyon sikerült volt.

ad. 2.

Ebbe kapcsolódnék bele az a ténymegállapítás is, hogy csak úgy voltam képes hálomba bevonni Kohn Dávidot, hogy mesésen olcsó lóheremagot ajánlottam neki, amikor 25 lejes „nevetséges“ árt mondtam be neki, jöllehet, akkor a piaci ár 40 lej körüli volt.

Ennek megdöntése végett íme tisztelettel csatolom a *Mihály Carol* tárgul-mureşi cég 1924 okt. 20-án kelt nyilatkozatát, mely szerint a kérdéses időben, vagyis 1922 dec. havában 20—30 lei között vásárolt lóheremagot.

Ugyancsak igazolja ezt az ide csatolt Camera de Comerţ din Târgul-Mureş certificatja, mely szerint a középpár 30—34 lej volt.

Igy tehát a 25 lejes áron való lóheremagvásárlás kilátásbাহelyezése még csak nagyobbbszabásu optimizmus sem volt, nemhogy nevetségesen csekély ár lett volna, melynek bemondása csupán a kelepcebevonás célját szolgálta volna.

ad. 3.

Hogy sértettet annak tudtán kívül a népes és egyenes országutról a meredek, erdős, gyengén kezelt, egy falut kiszolgáló, pasarenii utra vittem, ennek megcáfolására csak annyit:

a) hogy Kohn Dávid nagyon fáradt lett volna, mert — a bírói megállapítás szerint — egész héten át utazott és ezért talán aludt volna s így nem vette észre az utirány megváltozását, megcáfolja azon egyszerű állítasom, hogy, mint valóságos zsidó, péntek délutántól vasárnap reggelig Kohn ott-hon volt és pihent. Mit is igazolok

Kohn Dávid seplaci özvegyével (jud. Tárna).

b) hogy nem ismerte volna az utat, maga az elsőfoku bírósági ítélet szerinti tényállitás is megcáfolja, de ezenkívül két körülmény is megcáfolhatja:

1. szakértői szemlét kérek annak bizonyítására, hogy a két ut semmiesetre sem téveszthető össze egymással, még ha valaki sohase járt légyen azon az uton;

2. de igazolom

ösv. Kohn Dávidnéval, hogy évtizeden át járta ezen vidéket, és

3. Kohn Dávidnak rokona volt Pasareniben, kit sokszor meglátogatott (Salamon Simon).

De különben is megállapított tény, hogy a szánnal felborultunk, hogy le kellett szállani a meredek miatt (nyáron is le kell szállani, nemcsak, hogy télen kellett), de különben is az orvosszakértők elfogadott véleménye szerint is állva kapta sértett az ütéseket. Tehát a sértett látta ezt az országuttal össze nem téveszthető utat és rég észre kellett volna vennie a gyilkosság előtt, hiszen 6 km-t tettünk már meg ezen és közvetlenül az országuttol eltérve, alig 300 lépésnyire kezdődik az első komoly meredek. Ezt szükség esetén helyszíni szemle igazolja.

ad. 4.

Ez csak megerősíti a 3. alattit.

ad. 5 és ad. 6.

E tekintetben hivatkozom a I alattiakban kifejtetettekre és az ott csatolt hivatalos szakértői véleményre, mely

megcáfolja úgy a gyilkosság elkövetésének megállapított helyzetét, mint a bárd szerepét.

ad 7.

Hogy a bárd a holttest közelében, az utmentén álló szélső fa ágára csak később kerülhetett, igazolom a következőkkel:

a) A gyilkosságot követő nap reggelén, verőfényes időben átkutatták a holttest körül széles körben a helyet, így azt a cserjést is, ahol később a bárdot megtalálták. De sem nyomot, sem bárdot nem találtak. És pedig a coroncai községi előjáróság kutatta át, melynek tagjai:

Balázs Gergely községi bíró,

Kis Antal és több esküdt volt. (Már megállapított tényállás szerint is 12 ember nagy tűz mellett örködött a hulla körül, tehát a pár lépésre levő bárd az első fán megvilágított volt.)

b) Különben is nem vitás tény, de a bárdot megtaláló vásárosokkal igazolható, hogy egyetlen vércsepp sem volt a fa alatt, pedig a bíróság ténymegállapítása szerint a nedves időjárás következtében tűnt el a bárdról a vér, mely azonban ily körülmények között lecsepegett volna, mert el nem párologhatott. (Lásd prof. Dr. Kernbach szakértői véleményét.)

c) De ragaszkodnom kell azon indítványomhoz, hogy egy szakértő fizikus szakmabeli professzor hallgattassék meg — esetleg a bárddobálás megismétlésének keretén belül, annak támogatására, hogy egy teljes erővel, bizonyára megszűre eldobni szándékolta $2\frac{1}{2}$ kg. súlyú bárd nem akadhat fenn egy kis ujjnyi vastag ágon, anélkül, hogy levágott, letört volna ágakat.

d) Itt hivatkozom később kifejtendő azon állításomra, mely szerint mások vitték oda később a bárdot és deszkát fektettek le a fáig, nehogy nyomok látszódnának. Így akasztották fel a bárdot.

ad 8.

Hogy a bárdról miként tüntethette el a vért nedves idő, a hóval való lemosás, a kézből kézbe jutás, kellően meg van cáfolva a szakértői véleménnyel is. (De tényállás az is már, hogy sehol semmi vérnyomot nem találtak, már pedig, ha a bárdot hóval mosták volna le, akkor a véres hónak okvetlen ott kellett volna lennie.

ad. 9.

A bíróság megállapította, hogy az általam állította támadás helyén, a Hollós-tetőn, tehát nem a gyilkosság helyén, megtalálták csizmám nyomait. Bár egy csizmamnyom nem daktiloszkopikus tény, különben is felesleges tagadásba vennem, hiszen a gyilkosság után az orvosszakértői szemle alkalmával kétszer is ott voltam. Tehát csizmám nyoma a gyilkolás utáni napokban kerültetett oda.

Sokkal döntőbb tényt óhajtok igazolni és pedig:

az általam állított támadás helyén, a Hollós-tetőn, az ut baloldalán jelzett magányos cserfával szemben négy szeges bakkancs nyomát találták meg a gyilkosságra követő hajnalon, amint az ide csatolt vázrajz mutatja. (Részlet a siguranca generala nyomozásból.) Ezt igazolom

Kis Antal

Balázs Gergely coroncai lakosokkal, kik azt is igazolják, hogy a cserfa körül is tapodások voltak.

Sőt utóbbi tanuval igazolható, hogy ép az eljáró csendőrmester hívta fel e nyomokra figyelmét.

Támogatják tehát a bizonyosságig ezen nyomok azon primordialis védekezésemet, hogy a támadás a Hollós-tetőn volt és négyen vettek benne részt.

ad. 10, ad 11, ad 12, ad 13 és ad 14.

Hogy mennyi pénznek kellett lennie a sértettnél, az következik neje és a bank előadásából: *vagyis 50.000 lejnek*. Hogy miként marad volna nálam csak 20.000 lei, bárha közbe semmire sem költöttem, azt a jogerős ítélet tényállása meg sem kísérli megfejtetni.

A jogerős ítéletek erre vonatkozó tényállása ez:

- a) Sértettnél csak 20.000 lei volt,
- b) ezt a sértett egy be nem szegett „cárpă ca o batistă“-ba kötötte,
- c) hogy ezt sértett ruhájából körülményesen kivettem és
- d) elrejtettem a szán egy speciális rejtekhelyén s
- e) nehogy eltűnjék valami a szánból (bizonyára a pénz), kértem a szán átszállítását Kis Lajosék udvarába;
- f) a szánban levő szalmát Oltean a marhák alá vitte s
- g) később valamivel ráakadt az alomban a pénzkötegre, mely egy cárpă murdarában volt.

Nem vitás, fatálisan ellenem szól, hogy a pénz körülöttem került elő. Ellenben eltekintve az alább azonnal következő új tényektől, ezek bevezetésére legyen szabad fel-

vetni a logika érdekében és főleg kapcsolatban az új tényekkel:

ad a) Kohn Dávid özvegye és Révész bankigazgatónak vallomásából nyilvánvaló, hogy legalább 50.000 leinek kellett a sértettnél lennie a gyilkosság pillanatában. Így tehát a megkerült 20.000 lei ennek csak egy része. Osztoszkodás történt tehát.

ad b) Ezt támogatja az a pozitív körülmény, hogy a pénzt egy be nem szegett zsebkendő szerű „cárpá“-ba találták meg. Ténylegesen azonban az összes vallomások szerint nem „egy be nem szegett zsebkendőről“, hanem egy piszkos kapcarongyról van szó. A pénz bekötése tehát az osztoszkodásnál történt és pedig a gyilkosok egyikénél levő piszkos kapcarongyba. Hogy Kohn Dávid, a jómódu, rendes, uríemberszámba menő kereskedő pénzét nem rongyba köti be, — ez a lehető legtermészetesebb.

ad c) Hogy ezt körülményesen kivettem a sértett ruhájából, semmi sem igazolja, legkevésbé az, hogy a sértett kabátja be volt gombolva. Egy zsebből ki lehet venni a pénzt, ha benyulnak a zsebbe, anélkül, hogy fel kellene gombolni. Eltekintve ettől, felhívom a figyelmet a bíróság által megállapított tényállásra, mely szerint a sértett kabátja hátul háromszög alakban ki volt szakadva. Eltekintve attól, hogy ez a kocsiról való lerángatást bizonyítja „lezser“-ré tette a kabátot s ezért sem kellett kigombolni, hogy a zsebből férjen az ember.

ad d) azt a körülményt, hogy a szánban lévő „speciális rejtekhelyen“ rejtettem volna el a pénzt, megcáfolni kívánom

Harkó Gábor oaiái lakós, a szán tulajdonosa által, ki tanúsítja, hogy a szán egy egész egyszerű deszkából összerakott alkotmány volt, melynek rejtekhelye nem is lehetett.

Továbbá azzal, hogy a szán a gyilkosság után többször felborult és így a pénznek ki kellett volna esnie, ha akár a nem létező rejtekhelyen lett volna, akár pedig a rejtekhelyből a szánba kerül.

ad e) Az a körülmény, hogy én kértem volna, hozzák át a szánt a grófi udvarból a Kis Antalék portájára, még akkor se lenne bizonyíték, ha ez így lenne, mert hiszen természetes, hogy a lovat, szánt és pokrócokat a gazda ott akarja tudni, ahol saját maga van, — még akkor is, ha nincs rejtegetni valója.

Vízont igazolom

Balázs Gergely

Kis Antal és

Gáspár János koronkai lakosokkal, hogy a szán áthozatala nem az én intézkedésemre történt,

ad f) azzal a ténymegállapítással szemben, hogy a szánon levő szalmát Oltean a marhák alá vitte, — áll az a bíróság által megállapított körülmény, hogy a szánon nem volt szalma, csak széna,

de igazolom

Oltean Todor újabb kihallgatásával, hogy a szánon levő csekély szénát ő a jászolba tette a lovam elé. Ha így van, akkor a pénzt a jászolban kellett volna megtalálni, nem pedig

ad g) az istálló másik szegletében a marha, tehát nem a ló alatt levő alomban, ahol tényleg megtalálta. Így tehát a pénz nem a szán, illetve a szánon levő széna útján került be Kis Antalék istállójába, hanem máskép.

Ide cezurát kívánok tenni, mert részletes bizonyítást ajánlok fel arra nézve, hogy mikép és kik által történhetett, helyesebben történt a gyilkosság, megmutatván ezen kereten belül azt is, miképen került a gyilkosság helyéről a pénz Koronkára, Kis Antal istállójába.

E)

Primordilais védekezésem ma is utolsó betűig fenntartom, de igazolom is most immáron:

Állítom, hogy a gyilkosságban közvetlenül, részben közvetve részesek:

Móré Mihály

Móré Ioan akkor vajmani, jelenleg Tg.-murăș Str. Furniceii No. 4. alatti lakosok,

Balogh Lázár és

Szalai Zsigmond oaiiai lakosok, továbbá

Gáspár Ioan (purde) coroncai lakos.

Itt említem meg, hogy a cluji Insp. Gen. de Siguranța ez ügyben 1924. okt.-ben nyomozást rendelt el, melynek dossziájára hivatkozom alább s melyet csatolni kértem a Ppa. alapján.

Ellenük igazoló tények:

aa) Egy másik rablótámadás gyanuja alatt a két Móré a tg.-murăși ügyészségi fogházba került. Ezt a rablótámadást szintén a Vajmánon követték el. Ugyanekkor voltam én is

e fogházban. Amint megpillantottam őket (bár a gyilkosság éjszakája előtt és óta őket nem is láttam) felismertem bennük a gyilkosokat. Miről is azonnal jelentést tettem

Bucur Teodor director de penitenciarnak Tg.-murăș

Ennek következményekép a fogházigazgató jelentést tett az ügyésség vezetőjének, aki kihallgatásomat és szembesítésünket szükségesnek látta. Megismétltem ekkor határozott formában állításom, míg Móreék természetesen tagadtak.

bb) A felismerést követő harmadnap

Pásztor Dénes volt fogoly a Tg.-murăsi törvényszéki fogházban, ki jóviselete címén a városba kijárt bevásárlásoknál segédkezni, jelentette Bucur Th. igazgatónak, hogy a Móre testvérek egy levelet akarnak kicsempészni a városba. Az igazgató azonnali cellakutatást és motozást rendelt el, melyet

Alexandru Mátyás őrmester hajtott végre, ki meg is találta elrejtve a kész levelet, melynek tartalma a következő:

„Kedves feleségem: az a bűdös zsidó felismert. Menj el azonnal Oaiaba, és mondd meg az éjjeli őrnök, hogy vigyázzon a szájára, mit beszél. Rejtsétek el a pénzeket, keressetek egy jó ügyvédet. Ha kihallgatnak, tagadjatok mindent, mert én is tagadok...“

Bucur igazgató e levelet azonnal az ügyésség vezetőjének mutatja be, aki részletes jelentés tételére utasítja, ami meg is történt. Bucur igazgató jelentését be is adta a prim-procurornak.

Másnap Mihail Móre kihallgatásra jelentkezett Bucur directornál, akivel közölte, hogy igen fontos közölni valója van, melyet azonban csak négy szemközt mondhat el. Bucur igazgató ur erre kiküldi a jelenlevő Alex. Mátyás őrmestert, mire Móre beismeri, hogy a levél az övé és azt tényleg ki akarta csempészni. Kérte az igazgató urat, hogy tussolja el az egész levélügyet és a legjelentősebb összeg áldozatára késznek nyilatkozott. Bucur Teodor igazgató ur erre felhívta Mórét, hogy Alex. Mátyás előtt is ismétlje meg nyilatkozatát, mert neki abszolút megbízható embere az őrmester. Behívta erre az őrmestert és előtte is megismétlődött a fenti jelenet.

Erről is jelentés történik az ügyésség vezetőjének, ki a levelet és jelentést átvette. Annál érthetlenebb tehát, hogy

az egész eljárásnak és levélnek sehol sem tudom nyomát megtalálni.

Fenti tényállást Bucur Th. igazgató ur részletesen hivatalos jelleggel előadta a cluji Inspectoratul General de Siguranța részéről kiküldött

Simion Iconar és

Iulian de Puchlapek kolozsvári detektíveknek, valamint akkori védőmnek

dr. Emeric Turnovsky tg.-murási ügyvédnek.

cc) Más két ízben is bűnügyi eljárás alá került a két cigány testvér a Vácmanyon történt rablótámadás miatt. Ugy látszik, nem volt elegendő bizonyíték ellenük. De demonstrálja megbízható voltukat. Egyik ügyben (738/1924. sz. alatt) a vádtanács a vádiratot elutasította, másik ügyben az ákosfalvi csendőrségen vettek fel ílyet Brayer Alfréd gálfalvi lakos sértettel.

da) Felette jelentős körülmény, hogy a két Moré cigány a gyilkosság idején közvetlenül a Vácmany alatt, az általam előadott első támadás helyétől alig pár lépésnyire egy magános zsellérlakban lakott. Amint az ide már csatolt, a sziguranca által felvett helyszínrajz is feltüntet.

Csodálatos, hogy az immár jogerős eljárás alatt ezt egyáltalán nem vették figyelembe, bárha az akkor kihallgatott két pecsenyés egy igen furcsa esetről tett vallomást és pedig, hogy:

szent vasárnap estefelé, keresztény, jámbor parasztemberek fejszével mentek (semmiképen sem munkába).

Kellett volna tehát legalább a közellakó parasztokat gyanuba venni.

Ezért hát egészen más jellegű lesz, ha ezenneli indítványomra kihallgattatnak nevezett pecsenyések és pedig Bíró György és özv. Megyesi Józsefné tárgul-murási lakosok, Str. Somnului 17.

Indítványozom tehát ezen tanuk kihallgatását, szembe-síttetvén a gyanúsítottakkal.

ee) Felvetődött a kérdés, hogy a megállapított tényállás keretén belül, miképen kerülhettek a gyilkosok előnkbe?

Idevonatkozólag az iratok között elfekvő „schita sinop-ticá“-nak egy feltűnő hiányosságára kell a tisztelt Törvényszék figyelmét felhívnom. Ugyanis valamely fatális elnézésből két hiányt is produkál ez a vázlatrajz. Nem fedí tehát

a valóságot és így megcáfолása esetén az erre alapított mindenmü következtetés elesik.

Ugyanis, amint az ide 9 % alatt csatolt, hitelesített hivatalos vázlat szerint, úgy a Moré-testvérek háza mögött is indul egy ösvény, amint ezek egész szövevénye keresztül-kasul szeli a Hollóst és a Váczmányt és felvezet egészen a Hollós-tetőig. A helyszíni szemle ezt minden vitán felül igazolni fogja.

Ezen az ösvényen pedig fél, sőt negyedannyi idő alatt fel lehet jutni, mint a megyei uton.

ff) Amint ugyanez áll arra vonatkozólag is, hogy miként kerülhetett a pénz Koroncára, ahova magam is elkerültem?

A Hollós-tetőről szintén elvezet egy gyalogösvény, sőt jobban mondva egy szánnal járható hegyi ut és pedig egyenesen Koroncára és a Kis Antal portája mellett huz el. A gyilkosok egyike legalább ezen az uton tűnt el.

gg) Ki lehetett ez a gyilkos? Aki ott lakik, aki éjjel nem aludt otthon, akinek valamelyes tényleges köze volt ahhoz, hogy a 20.000 lej az alomba került.

Ez az, aki a Moré cigányokkal, mint legközelebbi falubeli cigány összejött, amit igazolhatok

a már hivatkozott Kis Antallal és Barács Gergelylyel, de a Morékkal való szembesítéskor ők sem tagadhatják le.

A cigányoknak kapóra jött az a fatális véletlen, amely engem csakhamar gyanuba kevert és az a körülmény, hogy Oltean Teodor találta meg a pénzköteget.

hh) Ugyancsak bizonyítékot produkálok és indítványozok arra nézve is, miért kellett a bíróságnak feltételezés alapján tényként megállapítani, hogy a bárdot én, a gyilkos dobtam el. Mivel a fához, melyen a bárdot ráakasztva megtalálták, semmi nyom sem vezetett, tehát nem akaszthatta, nem tehetette reá senki, hanem csak dobhatta. Így fogadta el tényként a bíróság a dobást, bár ellenkezik a fizika törvényével s bár a bírói szemle alkalmával több próbával sem sikerült ezt megtenni.

A megoldást erre a rejtélyre a következőkben adom:

Csatlós Jánosné,

Szigeti Lajos,

Szigeti Lajosné,

és Balogh Erzsébet oái lakosokkal igazolható, hogy

Szalai Zsigmond oái éjjeli őr, többek előtt úgy nyi-

latkozott, hogy „*hiába kereste a bizottság a jához vezető nyomokat, amikor deszkát fektettek az ut és a fa közé a hóra és úgy tették fel, akasztották fel utólag a bárdot.*“ Elmondotta még, hogy szánkán mentek oda és a szánka deszkoldalát tették rá a hóra.

Szigeti Lajosnak a siguranța detektívjei előtt tett vallomása a siguranța dossziájában van.

Ugyancsak Szalai a faluban szélteben-hosszában említette, hogy a fuvaros, Balog Lázár is ott volt ekkor, illetve ez volt az, aki tulajdonképen csinálta, bár ő is részt vett benne, de ezért a Balogh által ígért díjazását nem kapta meg.

Ugyancsak ez a Szalai elmondotta

Szigeti Lajosnak, hogy amidőn engem (t. i. Mittelmannnt) elővezetett, átkisért 1922. dec. 21-én Pasărenibe, akkor figyelmeztetett, hogy ne vállaltam magaménak, amit majd ott mutatni fognak. (Bárdot.) Ezt nekem jóindulatulag — tényleg mondotta is.

Ez a Szalai különben már 15 évi fegyházat ült rablógyilkosságért.

ii) Az így bekapcsolódott Balog Lázár bűnrészessége vonatkozólag a következő tények és körülmények szólnak:

Eltékintve a fenti pontban említetteket, melyek alaposan bizonyítanak, vagy legalább súlyosan kompromittálólag szólnak ellene,

Harkó Gábor oái lakóssal igazolhatólag a kritikus éjszaka későn 11 órakor még nem volt lefeküdvé, bár ezt úgy maga, mint neje határozottan tagadják, állítván, hogy aludtak és Harkó verte fel őket álmukból.

Harkónak idevonatkozó vallomása, valamint Balogh Lázár és Balog Lázárné tagadó vallomása is a siguranța dossziájában van.

Ezen bő tanúbizonyítás mellé indítványozom

Mittelmann Herman,

özv. Mittelman Izidorné és

Mittelmann Ilona oái lakósok tanukénti kihallgatását, bár ezekkel közeli vérrokonságban vagyok, de a tényállás és körülmények minden részletének megvilágítása céljából ezek kihallgatása is ajánlatos.

Végül Balogh Lázár ellen szóló körülmények:

Nagy István udvarfalvi lakos előtt is kijelentette többek között az idős Balogh Áron, hogy fia, Balogh Lázár a gyilkos.

Az a Balogh Lázár, aki minden jel szerint azonos

azzal, aki Hajduc Áron csendőrörmestert a Hollós-tetőre és Pasarenibe fuvarozta s feltűnően izgatott és helyét nem találó viselkedésével minden gyanura érdemessé tette magát, amit igazol

Názmán Iosif pasarenii lakos,
akivel kérem szembesítését Baloghnak, abban bízván, hogy fel kell ismernie, mert a siguranca dosszarjában levő vallo-mása egyenesen reá illik.

Betetőzésesül mindezeket legyen szabad kérnem tanu-kénti kihallgatását a már hivatkozott,

Simion Iconarnak (agent special dela Insp. Gen. de Sig. Cluj), aki nyomozása rendén kihallgatta a Balogh házaspárt és egy észrevétlennek vélt pillanatban rajtakapta Balogh Lázárt, amint jelt adott nejének, hogy mindenről hallgason.

F)

Mínthogy tehát már legelső fejezetben beállítottam és fel-dolgoztam Dr. Kernbach egy. tanár hivatalos szakvéleményét, mely eleve kizárja annak megállapítását, hogy a bárdal követ-ték el a gyilkosságot, közvetve tehát azt is, hogy én követtem volna el, — ez által összeesik az egész erre felépített tényállás ;

mínthogy másodszorban teljesen és részletesen és effek-tive megcáfoltam a jogerőre emelkedett bírói ítélet ténymeg-állapításának minden részét, melyek tehát egyenként is alkalmasak volnának az ítélet hatálytalanítására ;

mínthogy végül a tények biztos alapjára fektetett leg-elemibb következtetéssel a valóságos gyilkosokra is rávilá-gitottam :

bizonyára csak a kép teljességét szolgálja, ha egyrészt a már megállapított és nem vitás tények, másrészt az ujon-nan már ismertetett és végül a most előadandó és bizonyi-tásra alkalmas tények alapján

restaurálnám a gyilkosság egész lefolyását, mi által beigazolódnék, hogy primordiális védekezésem mindenben megfelel a tényeknek.

Előadtam már legelső pillanatban, hogy a Hollós-tetőn történt a támadás. A négy támadó közül egyik lovamat akarta megragadni, míg a többi Kohn Dávidra vetette magát és valósággal kiragadta a szánból. Én végső két-ségbeesésemben teljes erőmből ráütöttem a lóra, amely így a szánt kiszakította a támadók gyűrűjéből.

És itt hadd válaszoljak az ítélet feltett kérdésére : miért

nem engem ragadtak ki a szánból a támadók? Mert érthetőleg nem a lovat hajtó kocsisnál, hanem a pasassernél sejtik a pénzt! Nem a 18-ik évében levő síhedernél, hanem a meglett kora, tekintélyes kinézésű, 45 év körülénél!

Hogy kiragadták a sértettet a szánból, ennek elvitathatatlan bizonyítéka az a már jogerősen megállapított tényállás, mely szerint a sértett télíkabátjának hátul háromszög alakú szakadása volt. Hogy ez nem korábban szakadt így el, felesleges hangsúlyozni, mert egy jómodu, jól öltözött embernek télíkabátja a nyakán hátul oly feltűnő mértékben nem lehet elszakadva és ha már valamikép megtörténik ezen szakadás — normális életben ilyen nem is történhetik meg —, okvetlenül kijavíttatja, különösen télen, amikor a nagy hideg ellen szánuton gondosan kell öltözködni, amint úgy is öltözködött.

Hogy ez a szakadás nem egy alig észrevehető feslés volt, hanem felette feltűnő — elegendő, ha a főtárgyaláson kihallgatott Bernard Samu tanu vallomására hivatkozom, aki szerint a szakadás oly természetű volt, hogy úgy nézett ki, mintha a holttest kabátjánál fogva fel lett volna akasztva.

Hogy keletkezhetett egy ilyen szakadás? Lehetett-e más oka, mint egy, vagy esetleg több erőszakos kéz és másrésről kétségbeesett erőfeszítés eredője? Nem!

Igaz tehát primordialis védekezésem: kiragadták a szánból! Hogy mi történt tovább, nem láttam, nem láthatam, mert örült iramban vágattam a pasarenü csendőrséghez, ahova az ítélet megállapítása szerint is — mint a rémballadákban szokták —, minden izemben reszketve, eszelős módjára, habzó lóval érkeztem meg éjjel 11 óra tájban és a csendőrség azonnali beavatkozását kértem.

Hogy került a sértett hullája a Hollós-tetői támadás helyéről, le pár száz lépésnyire, ahol is a vértócsa alapján a gyilkosság színhelyét kellett megállapítania a bíróságnak?

Egy pozitív tény mindent megvilágít. A sziguranca dosszárában a nyomozás eredményében megállapítást nyert, hogy a Hollós-tetején az általam állította támadás színhelyén — megtalálták a lábpokrócot (patura), míg valamivel lejjebb a sértett egyik halina csizmáját is.

A villámlás nem világíthat be jobban ebbe a rejtélybe: Az áldozatot pokrócostól kiragadták a szánból. Kiesve, a hatalmas erejű áldozat kitépte magát a támadók markából, — így szakadt be hátul oly feltűnő módon télíkabátja, —

vakon menekülni próbált, minek mihamarabbi elkerülhetetlen következménye az volt, hogy a nehéz hőcsizmák egyike, bizonyára, amelyik lazábban volt felhuzva, lerepült a lábáról.

Lehetetlen evidens kapcsolatot nem találni az így restaurált támadás legelső fázisa, a feltűnő háromszögű szakadás és az ezzel tragikusan brutális kapcsolatban álló sérülés-nyomok között, a nyakon.

Mert valóban el sem lehet képzelni, hogy a vastag posztóból — téli, kemény hidegre való — készült kabát oly feltűnő módon elszakadjon és ép hátul a nyakon, — anélkül, hogy ennek elkövetésénél, okozásánál a nyak valamilyen sérülést ne szenvedett volna.

Az első orvosi jegyzőkönyv egyszerűen a szoros gallérokozta horzsolásnak gondolja ezt, ugyanakkor azonban ujjlenyomatokat (impresiuni digitale) is megállapít. Mi ez? Fojtogatásnyomok és gallérhorzsolás együtt végül is csak — szoros gallér nyomának minősül? — Idevonatkozólag elegendő, ha a prof. dr. Kernbach szakvéleményének II. pontjára hivatkozom.

Az áldozat menekült, a gyilkosok utána. A hajsza a gyilkosság színhelyén ért véget. Hogyan, hányan, mikor, mivel gyilkolták, már megoldott rejtély: Dr. Kernbach szakvéleménye és a tényekre vonatkozó adathalmaz mindent evidenssé tesz.

Tisztelt Törvényszék!

Befejeztem.

Évek hosszú során át a legmegvetésre méltóbb bűncselekmény gyanúja és jogerős terhe alatt szenvedtem és senyved fiatal szervezetem; a társadalom jogos megvetésének áldozata kilenc kiskorú testvérem és anyám, kiknek eltartásáról magam gondoskodtam, akik így kenyérkereső, családfenntartó nélkül maradtak s a legborzalmasabb inségnek vannak kitéve.

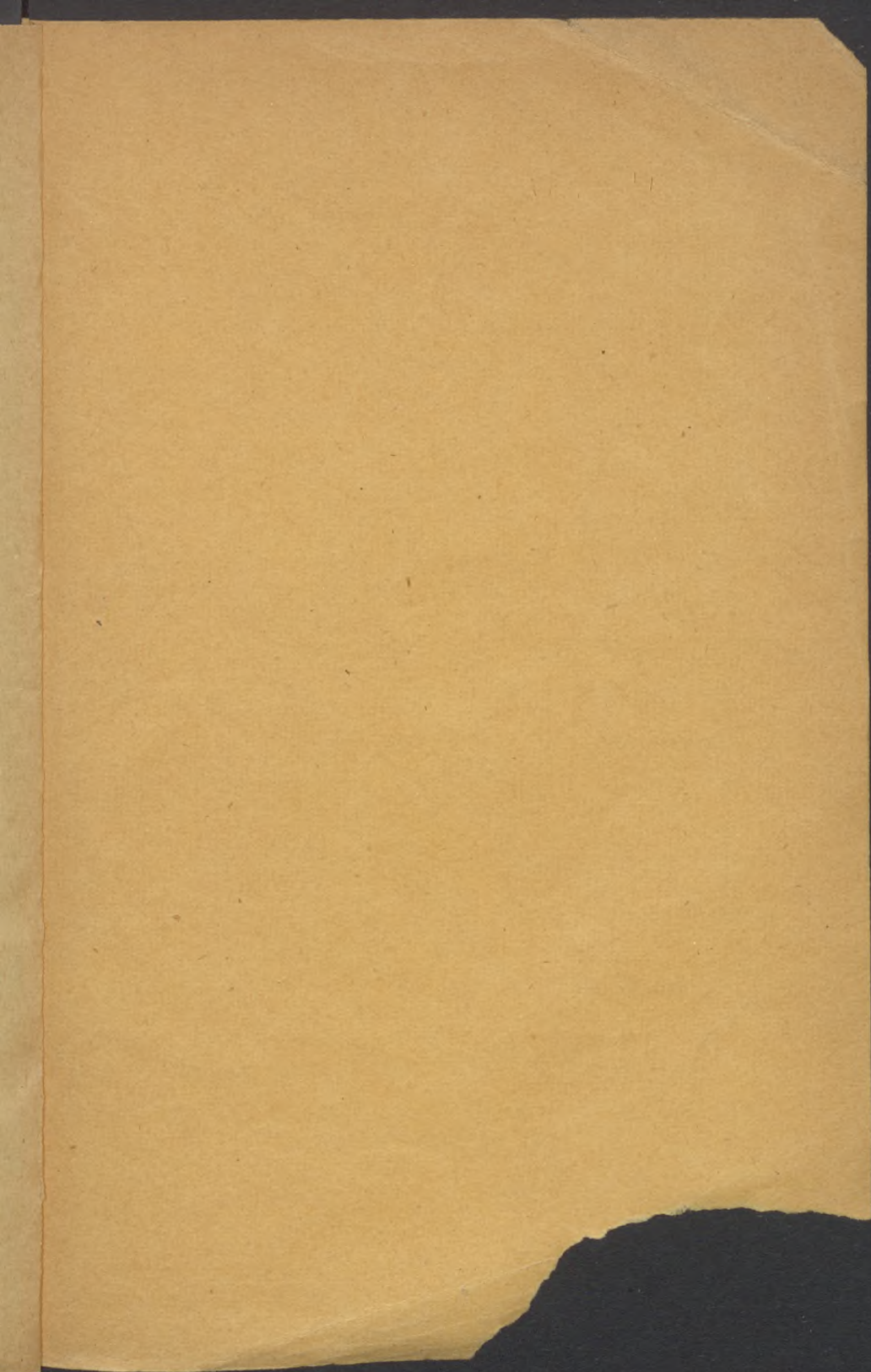
Immár több mint egy éve, hogy e beadványomra készülek, mely időből több mint hat hónapig a dosszár a semmitőszéknél egy másnak ügyében el volt vonva, mi beadványom elkészítésében is hátráltatott.

Ártatlanságom a napnál világosabb. Méltóztassék tehát a Ppa. 453. al. II. alapján büntetésemet félbeszakítani és a kész bizonyítékok következtében vizsgálat nélkül a 455. al. V. alapján egyenesen nyilvános főtárgyalást kitűzni.

Mély tisztelettel:

Mittelman József.

25